

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jan Šmok

**Profesní etika soudních exekutorů
v České republice**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tomáš Friedel, Ph.D.

Katedra: Katedra politologie a sociologie

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29.03.2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 150 520 znaků včetně mezer.

Jan Šmok

V Praze dne 29.03.2023

Poděkování

Tímto bych rád srdečně poděkoval Mgr. Tomáši Friedelovi, Ph.D. za vstřícné vedení diplomové práce a za podnětné rady a připomínky. Dále patří poděkování taktéž mojí rodině, která vydržela tak dlouho čekat na okamžik, kdy den odevzdání práce nastane. Díky patří i mé partnerce Martině za podporu a pomoc. A poslední díky náleží mým přátelům a kolegům, kteří mi dodávali energii a motivaci.

Obsah

Úvod.....	1
1. Související pojmy – morálka, etika a právo	3
1.1. Morálka.....	3
1.2. Etika a morálka.....	7
1.3. Morálka, etika a právo	8
2. Profesní etika.....	13
2.1. Zaměstnání, povolání, profese, profesní organizace	13
2.2. Co je profesní etika a její vztah k etice „obecné“	17
2.3. Vývoj profesní etiky a proč je dobře, že se jí věnujeme	20
2.4. Etické kodexy a jejich význam.....	22
3. Profesní etika soudních exekutorů v České republice.....	27
3.1. Prameny právní úpravy profese a profesní etiky soudních exekutorů v České republice.....	27
3.2. Právní postavení soudních exekutorů v České republice	30
3.3. Výchova a vzdělávání soudních exekutorů ve vztahu k profesní etice	32
3.4. Pravidla profesní etiky soudních exekutorů	35
3.5. Nezávislost a nestrannost soudních exekutorů	38
3.5.1. Hospodářská nezávislost a nestrannost soudních exekutorů – vybraná judikatura ...	43
Závěr.....	50
Seznam použitých zkratk.....	53
Seznam použitých zdrojů	54

Úvod

K výkonu právnických povolání už odedávna nestačí pouze vzdělání, orientace v právních předpisech a argumentační schopnosti; u právníku se počítá s jistou úrovní, se kterou ke svému povolání budou přistupovat. Tomu odpovídají také očekávání, jenž naše společnost směrem k těmto profesím má, a také jistá pravidla chování, jejichž dodržování vyžaduje. Ta z velké části směřují k odbornosti a profesionalitě poskytovaných služeb a činností, přičemž v tomto ohledu jsou určitě odůvodněná a důležitá. Neméně zásadní by však pro veřejnost i pro samotné příslušníky právnických profesí měla být rovina etická, která je s prvním zmíněným aspektem silně provázána. Tuto neméně důležitou součást výkonu právnických profesí můžeme označit jako profesní etiku (ač se jí v následujících řádcích dostane výstižnější a sofistikovanější definice od erudovanějších autorů).

Mohli bychom říct, že profesní etika soudních exekutorů prochází (alespoň v očích veřejnosti) jakousi krizí identity. Spojení pojmů etika a exekutor může pro velkou část naší společnosti znít jako špatný vtip, pokud ne jako oxymóron. Přesto, profese soudních exekutorů pravidla profesní etiky má stanovená obdobně, jako jiná právníká povolání, a stejně tak má i mechanismy, jak tyto právní a etické normy vynucovat a zajišťovat jejich dodržování. Mohli bychom se samozřejmě zabývat otázkou, proč jsou tedy postoje společnosti k soudním exekutorům takové, jaké jsou, a zda jsou ty které názory oprávněné, avšak to jistě není cílem této práce. Naopak jejím cílem je rozbor úpravy profesní etiky tohoto povolání a některých problematických oblastí, které se v praxi objevují.

Kontroverze provádí soudní exekutory již od vzniku jejich profese, a byť je to s ohledem na oblast činnosti z části pochopitelné a asi by tomu tak bylo i za jiných okolností, je nasnadě se ptát, zda je stávající systém od základu nastaven dobře a zda některá východiska, kterými byl vznik soudních exekutorů odůvodňován, nepřinášejí spíše více etických a funkčních konfliktů či možných problematických situací. K zodpovězení těchto otázek nám kromě odborné literatury a stávající právní úpravy jistě pomůže vhled do judikatury, která pracuje se skutečnými a reálnými situacemi.

Pohled na oblast profesní etiky není pouze problémem právním, ale z velké části taktéž filosofickým s určitým přesahem do sociologie a pokud bychom chtěli, taktéž do psychologie. Úvodní část práce je proto nejdříve věnována dostatečné teoretické přípravě na další rozbor tohoto tématu. Prostor bude věnován pojmům jako je morálka, etika a právo, jejich vývoji a vzájemnému spolupůsobení v naší současné společnosti. Prostřední část práce je zaměřena na profesní etiku, její význam a normativní charakter, jehož typickým projevem jsou etické kodexy jako významné

psané prameny profesní etiky. Na jejich existenci a závaznost si již příslušníci právnických profesí zvykli a je proto důležité, aby jim zde byla věnována dostatečná pozornost.

Samotným profesním exekutorům a jejich etice a deontologii je věnována třetí část práce. Profese má i mezi ostatními právními povoláními jistá specifika, na která je dobré poukázat, neboť právě z nich mohou následně etické konflikty pocházet. Právní úprava, která se profesní etiky soudních exekutorů týká, prošla za dvacet let zásadními změnami, a proto není od věci tento vývoj pro přehled čtenáře shrnout. Následně se pozornost práce přesune k jednotlivým oblastem, které Exekutorská komora České republiky nebo zákonodárce považovali za natolik zásadní, aby je etickým kodexem či zákony upravili, neboť tam také leží samotné těžiště této práce. Problematika pak bude uzavřena již zmíněným rozborem dostupné dosavadní judikatury kárných senátů Nejvyššího správního soudu a vyvozením dílčích závěrů.

1. Související pojmy – morálka, etika a právo

Ústředním tématem této práce je profesní etika. Pro pochopení a výklad tohoto pojmu, kterému bude věnována zejména druhá kapitola této práce, je nejprve nutné se zabývat oblastmi, které profesní etiku v první řadě ovlivňují, a ze kterých profesní etika vyplývá. Proto se v této první části budeme věnovat oblasti morálky jako určité skutečnosti, která ovlivňuje všechny lidi v naší společnosti, ačkoliv každého jistě jiným způsobem nebo do jiné míry. Nabízí se také seznámení se s pojmem etiky jako takové, jejíž je profesní etika dílčí součástí. Obdobně bude podkapitola věnována fenoménu práva, avšak nikoli toliko z teoreticko-právního pohledu, ale právě optikou vzájemného vztahu těchto pojmů a jejich souvislostí. Neboť v této práci by bylo prakticky nemožné hovořit o jednom z nich bez znalosti ostatních.

Kromě samotné definice a vysvětlení významu těchto slov se budeme zabývat jejich původem a částečně i vývojem v průběhu dějin tak, jak byly vnímány v dobách minulých. Pokusíme se také vysvětlit, proč jsou tyto skutečnosti důležité pro chování člověka v jeho každodenním životě uprostřed společnosti, kde se musí neustále potýkat a pracovat s ostatními jedinci a vstupovat do vzájemných interakcí. Pro práci s těmito pojmy je nutné hledat v oblasti filosofie a sociologie; proto bude v této části čerpáno také z děl autorů těchto oborů.

1.1. Morálka

Morálku lze považovat za nejstaršího regulátora chování jedince¹ a vedle práva a náboženství také za jeden ze dvou nejdůležitějších normativních systémů. Často, hlavně v hovorové řeči, se zaměňuje s pojmem etika, avšak jak bude vysvětleno níže, v rámci fundované diskuze o těchto pojmech je vhodné mezi nimi najít rozdíl.

Mezilidské vztahy a vzájemná interakce jedinců jsou pro naši společnost zcela zásadní a jejich existence nás ovlivňuje každý den našeho života. Člověk, ač schopný fungovat sám za sebe, je tzv. *zoon politikon*, tedy společenský živočich, který nemůže žít jen sám o sobě a pro sebe, a jeho jedinečnost a samostatnost se nejlépe projevuje v kolektivu dalších lidí, tedy ve společnosti.² Současně je člověk také tvorem jednajícím, který je obdarován vůlí a schopností tuto vůli projevovat navenek vůči dalším lidem a svému okolí. Díky tomu se každý člověk během svého života dostává do množství sociálních vztahů – interakcí, ať už těch organických (biologických) či sociálních. Aby ale člověk tvořící větší a větší společenství, od rodin, přes kmeny až po státy a nadstátní uskupení, a zároveň projevující svoji svobodnou vůli určitým způsobem, byl schopen

¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 10.

² V Aristotelově pojetí bychom řekli v obci: „... obec je útvar přirozený a že člověk jest bytost přirozeně určená pro život v obci“, ARISTOTELES a Antonín. KŘÍŽ. *Politika*. Praha: Rezek, 1998, s. 40.

v takto složitém systému fungovat, bylo potřeba nastavit jeho chování určité mantinely. Tyto mantinely v průběhu času vznikaly buď víceméně samovolně, přirozeně, anebo do jisté míry uměle; takový vznik můžeme pozorovat zejména u vztahů sociálních, které jsou regulovány pomocí tzv. sociálních institucí. V sociologii znamená pojem sociální instituce určitý zavedený, obecně praktikovaný a schvalovaný způsob jednání, případně vztahů, pomocí kterých lze dosáhnout určitého chování jedince.³ Pod slovem zavedený můžeme spatřovat onen do jisté míry umělý zrod, druhá část definice pak popisuje hranice, jež jsou sociálními institucemi vytyčovány. Na jedince pak sociální instituce působí jako cizí síly, které ho v podstatě donucují, aby se choval podle určitých společností schvalovaných pravidel.⁴ Například právo a morálku lze považovat za velmi významné představitele těchto sociálních institucí.

Arno Anzenbacher ve svém díle *Úvod do etiky* uvádí, že „*instituce lidského zespolečenštění mohou být lidsky žitelnými formami konkrétní svobody jen na základě obecně uznávaných mravních norem. Bez minima sociálně přijímaných mravních norem, tj. bez jakéhokoliv étosu, není možné, aby sociální útvar plnil svou úlohu sám v sobě i v sociálním celku.*“⁵ Jinými slovy, bez existence morálky by sociální útvary, ve kterých žijeme a které považujeme za zcela běžné a normální, nemohly fungovat. Již od pravěku se proto chování jedince řídí mezi dalšími také souborem norem, které z dnešního pohledu můžeme označit jako morálku. Samozřejmě, během deseti tisíců let se pohled lidí na morálku měnil a přizpůsoboval stávajícím postojům a vývoji společnosti. Lze ale říci, že jak v pravěku, tak i dnes platí, že „*morálkou je to, jak se lidé jako jednotlivci chovají k sobě navzájem, k sobě samým, ke všemu kolem nich, živému či neživému.*“⁶ Co je ale původem, zdrojem morálky? Z čeho tato pravidla, jimiž se do velké míry řídí náš každodenní život, vychází?

Už samotný etymologický rozbor pojmu nám poskytne odpověď na tyto otázky. Slovo morálka pochází z latinského slova „*moralis*“, které znamená správné chování, a je odvozeno od dalšího latinského slova „*mos*“, tedy mrav nebo spíše zvyk, v některých případech dokonce zákon nebo pravidlo.⁷ Na jednu stranu je tedy možné říci, že morálka vychází ze zvyků jako

³ V nejširším smyslu je sociální institucí v zásadě každý obecně praktikovaný a předávaný způsob jednání. Z pohledu funkcionálního pojetí se pak jedná o schválené a sankcemi podepřené vzory *chování*, které jsou vnímány jako prostředky sociální kontroly. (KELLER, Jan a Jan VLÁČIL. *Instituce* [online]. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Instituce>)

⁴ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 10.

⁵ ANZENBACHER, Arno a Karel ŠPRUNK. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 2001, s. 107.

⁶ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 14.

⁷ HAVELKOVÁ, Hana a Alena VODÁKOVÁ. *Morálka* [online]. 2020. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mor%C3%A1lka>; srov. QUITT, Zdeněk a Pavel KUCHARSKÝ. *Česko-latinský slovník starověké a současné latiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 285.; a srov. taktéž PRAŽÁK, Josef, František NOVOTNÝ a Josef SEDLÁČEK. *Latinsko-český slovník*. Praha: Česká grafická unie / Československá grafická unie, 1929, s. 108.

ustálených vzorců (způsobů) chování jednotlivce nebo člena společnosti. Zvyk samotný pak vzniká častým opakováním určitého úkonu, ať dobrovolně či vynuceně.⁸ Můžeme tedy odvodit, že morálka je jakýmsi obrazem toho, jak by se jedinec ve společnosti měl chovat na základě ustálených, běžných vzorců. Z opačného pohledu, morálka je soubor pravidel, která by měl jedinec dodržovat podle vnímání většinové společnosti tak, aby bylo jeho chování ostatními členy společnosti akceptováno. Tento postoj podporuje i původ českého slova mrav, staročesky „*nrav*“, označující něco, co se obecně líbí, co je přijímáno.⁹ Pozůstatek tohoto základu můžeme nalézt například v ruském slovesu „*нравится*“, které znamená líbit se.

Na původ morálky existuje několik obecně přijímaných konkrétnějších názorů, kterými se zde není nutné zabývat. Základní myšlenkou při pochopení morálky však zůstává skutečnost, že prostřednictvím morálky dochází k řízení (regulaci) chování jedinců ve společnosti.¹⁰ Francouzský filosof Paul Heinrich Dietrich von Holbach ve svém díle *Společenský systém čili Přírozené zásady morálky a politiky s kritickým pojednáním o vlivu vlády na mravy z roku 1774* charakterizuje morálku jako „*způsob, jak žít s lidmi v dobrém. Ctnost spočívá v tom stát se šťastným štěstím, které přinášíme druhým*“.¹¹ Thomas Hobbes ve svém proslulém *Leviathanovi* zase uvádí, že morálka mluví o takových zásadách, které se týkají žití pospolu a v jednotě.¹² Ač jsme si tedy jako základní tezi stanovili morálku jako regulátora chování, bylo by liché ji při jejím výkladu omezovat pouze na soubor pravidel (tzv. normativní systém), které je nutné dodržovat proto, abychom byli akceptováni ve společnosti a aby naše vytvořené společenské útvary přetrvaly. Pro další pochopení profesní etiky je vhodné v souvislosti s morálkou mít na paměti i fakt, že v sobě nese zřejmý a neoddělitelný vztah k lidem kolem nás a k tomu, jak se strany určitého společenského aktu chovají a jaká od sebe mají očekávání.

Chybné by bylo také považovat morálku za neměnný systém; budeme-li vycházet z toho, že morálka je založená na zvycích a že odráží potřeby a očekávání společnosti, je nutné si uvědomit, že se také spolu s danou společností v průběhu času mění a vyvíjí. Společnost lovců a sběračů zajisté od svých členů vyžadovala dodržování jiných pravidel než dnešní společnost manažerů a IT inženýrů. Zjednodušeně je možné říci, že systém morálky svou složitostí koresponduje se složitostí dané společnosti. Lidé v pravěku si pravděpodobně vystačili s velmi jednoduchým souborem norem, zvyků a mravů, které členové uskupení znali a dodržovali. Stojí také za zmínku,

⁸ VODÁKOVÁ, Alena. *Zvyk* [online]. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zvyk>

⁹ HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 53.

¹⁰ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 11.

¹¹ HOLBACH, Paul Henri Dietrich. *Společenský systém neboli Přírozené zásady morálky a politiky s kritickým pojednáním o vlivu vlády na mravy*. Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, s. 72.

¹² HOBBS, Thomas et al. *Leviathan, aneb, Látko, forma a moc státu církevního a politického*. Praha: OIKOYMENH, 2009, s. 70.

že v té době bylo trestem za nedodržování zásad morálky vyloučení daného jednotlivce ze společnosti, což s největší pravděpodobností znamenalo smrt. Dodržování morálních zásad tak bylo zcela nevyhnutelnou podmínkou života člověka ve společnosti, resp. života člověka vůbec.¹³ S takovou tvrdostí sankcí za porušování morálních pravidel se v dnešní demokratické společnosti nesetkáme (a jistě je tomu tak dobře). Mylné by ale bylo na základě toho odvozovat, že v průběhu svého vývoje morálka nějakým způsobem upadá, když tak tvrdými sankcemi nedisponuje; lidská společnost postupem času směřuje ke stále větší míře humanizace a humanity, a obecně přijímaná morálka ji v tomto následuje. A to právě i v případě možných sankcí; to, že bychom dnes nenechali nemorálního člověka zemřít neznamená, že naše morální hodnoty slábnou, ale naopak lze říci, že odstupujeme od tvrdého a nelidského trestání.

Vývoj morálky nám může přiblížit taktéž tzv. pozitivní a kritická morálka. Za pozitivní morálku se považuje soubor morálních zásad tak, jak jsou přijímány v dané společnosti a době. Tedy to, co daná společnost považuje za morálně správně a nesprávně.¹⁴ Za pozitivní morálku bychom tedy mohli považovat náš současný pohled na eutanazii či sex mimo manželství, což jsou jevy v minulosti odsuzované. Kritická morálka pak obsahuje standardy, které se uplatňují jako normativní základ pro kritickou reflexi lidského jednání a společenských institucí, včetně pozitivní morálky.¹⁵ Pozitivní morálka se může v čase i místě lišit tak, jak jsou dané jevy příslušníky společnosti vnímány. Důležité je ale zmínit, že to, že je něco většinou společností považováno za správné ještě neznamená, že to doopravdy správné je.¹⁶ Z pohledu kritické morálky tak můžeme například tvrdit, že nacistická morálka ve vztahu k židovské populaci není morální, ale naopak nemorální, což se nám z dnešního pohledu jeví jako zcela samozřejmé. S příslušníky německé Třetí říše bychom o tom ale určitě mohli polemizovat. Je to pak právě kritická morálka, která je hlavním předmětem zkoumání etiky, neboť nám umožňuje na morálku pohlížet z pohledu našich současných standardů.

Jednotnou definici morálky, která by byla tento pojem schopná popsat a vyčerpat, s největší pravděpodobností ani nenajdeme; mnoho sociologů přišlo se svými vlastními teoriemi a pohledy. Pro účely této práce bychom měli chápat morálku jako do jisté míry přirozený systém norem, který reguluje lidské chování a je důležitý pro existenci lidské společnosti. Současně bychom ji měli vnímat i jako systém, ze kterého vycházejí očekávání jednoho člověka od druhého, a který je významný pro mezilidské vztahy.

¹³ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 11.

¹⁴ HART, H. L. A. *Právo, svoboda a morálka a jiné eseje*. Jan HORYCH, přel.. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2019, s. 20.

¹⁵ Tamtéž, s. 20.

¹⁶ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*. Praha: Leges, 2019, s. 11.

1.2. Etika a morálka

Slovo etika pochází na rozdíl od morálky nikoliv z latiny, ale z řečtiny, konkrétně ze slova „*éthos*“. Význam tohoto slova se pak v průběhu vývoje (řecké) společnosti měnil; úplně původně bylo „*éthos*“ označení pro místo, kde se zdržoval dobytek nebo koně (v Homérových textech též „obydlí“, „příbytek“ nebo „chlév“).¹⁷ Následně se objevil obecnější význam „obvyklé místo pobytu“ nebo také „místo, kde člověk bydlí a v němž je zdomácněn“. Zdomácněn, tedy kde se chová podle svých zvyků nebo tradic. Odtud už je významově velmi blízko k latinskému „*mos*“, které taktéž znamená zvyk.

Původ tohoto významového protnutí obou slov bychom mohli hledat v Cicerově předkladu Aristotelova díla o etice, kde její část, která se zabývá právě obyčejí a zvyky (tedy řecky „*ethe*“), Cicero nazývá jako „*philosophia moralis*“, právě od základu „*mos*“.¹⁸ Už i několikrát zmíněný Aristoteles rozlišuje tzv. ctnost rozumovou, vycházející z učení, a ctnost mravní („*ethiké*“), vycházející ze zvyku („*ethos*“). Odtud tedy pravděpodobně český překlad tohoto pojmu. Ač je však etymologický význam slov morálka a etika velmi podobný, ne-li stejný, z hlediska praktického a správného užívání těchto pojmů je vhodné v nich nalézt rozdíl.

Ve společenském prostředí obecně panuje shoda na tom, že mezi etikou a morálkou je významový rozdíl takový, jaký je mezi vědou a jejím předmětem nebo mezi poznáváním a objektem poznávání. Lépe si tento vztah představíme na vztahu společnosti a sociologie, politiky a politologie nebo ekonomiky a ekonomie. Jinými slovy lze také říci, že etika je teorií (nejen) morálky.¹⁹ Už od dob Aristotela a šesti knih Etiky Nikomachovy, které se dají pokládat za dílo, jenž položilo základy etiky,²⁰ je etika považována za teorii, vědu o morálce a mravnosti, vědu o tom, jak by se lidé měli chovat v soukromém, pracovním a veřejném životě. Jedná se o jakési návody pro reálný každodenní život, díky kterým etika získala přívlastek praktické filosofie. Etika nepojednává o tom, co je, ale spíše o tom, co by mělo být, přičemž na lidské chování se dívá optikou poměrování dobra a zla.²¹ Morálka z pohledu filosofie je více jakýmsi měřítkem pro to, co je dobré (správné) či nedobré (nesprávné), na rozdíl od již zmíněného pojetí sociologického, které klade důraz na regulaci chování a vnímání ze strany společnosti.

Ať je morálka souborem pravidel nebo jakýmsi měřítkem, platí, že na jejím základě se jedinec chová k lidem a situacím okolo sebe během svého každodenního života. Z toho můžeme vyvodit, že morálka bude mít vždy konkrétního nositele; tedy subjekt daného chování, který jedná

¹⁷ HAVELKOVÁ, Hana. *Etika* [online]. 2020. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etika>

¹⁸ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 13.

¹⁹ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 11.

²⁰ JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003, s. 21.

²¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 13.

nějakým způsobem na základě těchto morálních zásad. Na druhou stranu, etika jedinci nebude přikazovat, jak se má v dané situaci zachovat, ale nabídne mu onen návod, jak se v eticky náročné situaci (etickém konfliktu) zachovat, vybrat si lepší, uvážlivější a morálnější postup. Etika za jedince nerozhoduje, nestanovuje mu žádná pravidla, ale předává mu způsob, jak se zachovat dobře, resp. jak se pro takovou cestu rozhodnout.²²

Etiku, podobně jako morálku, můžeme taktéž členit. Deskriptivní etika se snaží popsat a vysvětlit pozitivní morálku, jako určitý společenský fakt.²³ Nepopisuje, zda je pozitivní morálka dobrá či špatná, pouze konstatuje stav, který je ve společnosti. Normativní etika se pak snaží stanovit, které principy lze rozumně akceptovat jako obecně platné standardy hodnocení, kritiky nebo ospravedlnění jednání. Jinými slovy, cílem normativní etiky je odpovědět na otázku, jakým způsobem bychom měli žít, nebo co je dobré a co špatné.²⁴ Od normativní etiky pak lze oddělit na jedné straně tzv. metaetiku, nebo jinak také analytickou etiku, která je abstraktnější a zkoumá povahu etických pojmů a postojů a možnosti samotné etiky (např. na základě čeho můžeme hovořit o dobru, morálce či správnosti).²⁵ Na druhé straně spektra pak leží oblast aplikované etiky, která je naopak oproti normativní etice konkrétnější a zaměřuje se na uplatnění etických principů při řešení praktických problémů v konkrétně vymezené oblasti života.²⁶ Typicky lze zmínit oblast enviromentální etiky, etiku výchovy, vědeckou etiku, ale také etiku profesní, pod kterou spadá aplikování etických pravidel při výkonu daného povolání (profese), například právě soudních exekutorů.

Z výše uvedeného bychom měli mít na paměti, jaký je rozdíl mezi etikou a morálkou; tedy, že etika studuje morálku a morálka je předmětem jejího zkoumání. Etika nás učí rozlišovat, co je dobré a učí nás přemýšlet o správnosti našeho jednání. Morálka je z pohledu filosofie právě tím hlediskem, které nám pomáhá dobré a špatné rozlišovat. Z pohledu etiky je pak studována jako jev, který ovlivňuje každodenní život jednotlivců i celé společnosti.

1.3. Morálka, etika a právo

V úvodu této práce bylo uvedeno, že morálka a právo jsou (spolu s náboženstvím) dva nejvýznamnější normativní systémy, které naše společnost zná. Jaký ale je jejich vzájemný vztah a jak se ovlivňují? Co mají společného a v čem se liší? A do jaké míry by se měly vzájemně shodovat? Cílem této podkapitoly bude si na tyto otázky odpovědět.

²² Tamtéž, s. 14.

²³ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 11.

²⁴ Tamtéž, s. 12.

²⁵ HAVELKOVÁ, Hana. *Metaetika* [online]. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Metaetika>

²⁶ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 12.

Věta, kterou na Právnické fakultě Univerzity Karlovy proslavil profesor Aleš Gerloch, zní: „*Právo je multidimenzionální fenomén*“. Zabývat se pojmem práva, všemi jeho rovinami a významy není předmětem této práce, a proto si tento široký pojem zúžíme a budeme se věnovat právu společně s morálkou jako normativním systémům, které existují v naší současné společnosti. Tomu nejbližší odpovídá tzv. objektivní právo, tedy „*souhrn právních norem jako obecně závazných pravidel chování stanovených nebo uznaných státem a státem vynucovaných*“,²⁷ nebo také „*soubor platných právních norem*“.²⁸

Normativní systém je soubor ustálených pravidel (norem) lidského chování. Naše společnost přitom zná velké množství takových systémů, které regulují chování lidí a které se mohou navzájem prolínat a ovlivňovat. Aleš Gerloch ve své učebnici Teorie práva normativní systémy rozděluje na ty s hodnotovým významem a na systémy „technického charakteru“. Do první kategorie můžeme zařadit právě například právo a morálku, ale také náboženské a politické normy, tradice a zvyklosti (které jsou v dané publikaci označeny jako „bezprostřední sociální normy“ platné v regionu, na pracovišti nebo například v rodině). Uvedený hodnotový význam těchto norem spočívá v tom, že základem normativní regulace je „*zhodnocení určité potřeby, resp. potřeb, a řešení jejich vzájemných kolizí*“. Samotné hodnoty se pak dají ještě rozdělit na hodnoty materiální a duchovní. Mezi normativní systémy „technického“ charakteru pak patří pravidla slušného chování, pravopisná pravidla, sportovní pravidla a další, která upravují určité postupy a procesy a jejich důsledky.²⁹

Normativní systémy samozřejmě neexistují samy o sobě ani samy od sebe nevznikají, ale jsou výsledkem lidské činnosti, která se odvíjí od naší potřeby a nutnosti vytvářet ve společnosti pravidla a řád a svět kolem nás uspořádat. Na existenci normativních systémů, případně jejich složitosti a struktury, lze pozorovat vyspělost dané civilizace. Leopold Jaroslav Pospíšil ve své knize Etnologie práva: Teze ke studiu práva z mezikulturní perspektivy uvádí (mezi dalšími pěti způsoby, jakými se v historii někteří autoři pokoušeli definovat právo), že vznik normativních systémů (a zejména práva) je důsledkem kulturní evoluce v civilizovaných společnostech. Naopak společnostem primitivním postačovaly zvyky a tradice předávané mezigeneračně jako součást dané kultury. Pospíšil pro příklad uvádí, že se (podle jedné z teorií) má zato, že kmenové společnosti právo neznaly a „*konformity a sociální kontroly bylo v těchto společnostech dosahováno pomocí zvyku*“. Takový zvyk byl znám všem a nemusel být ani nikým vynucován.³⁰

²⁷ HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*, s. 20.

²⁸ BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva*. Praha: Codex, 1997, s. 27.

²⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2021, s. 32.

³⁰ POSPÍŠIL, Leopold. *Etnologie práva*. Set Out, 1997, s. 14.

Na základě toho lze odvodit, že morálka vyplývající ze zvyků svým vznikem právo předchází a právo jako regulátor společenských vztahů přišel na svět až s rozvojem civilizace, jejích potřeb, a také schopností takový normativní systém vytvořit a vynutit (zajistit jeho funkčnost).

Nejde však jen o časovou posloupnost, ale o přímý vztah morálky a práva. Právo tedy nejen že přišlo později než morálka, ale dokonce z morálky vychází. Reguluje především vlastnické a společenské vztahy z pohledu spravedlnosti, avšak nikdy nemůže obsáhnout bohatost každodenního života. Proto jsou často jiné normativní systémy (především morální normy) výrazným „doplňkem“ právní regulace.³¹ Gerloch ve své již zmíněné učebnici nazývá právo „*univerzálním normativním systémem*“, a to právě proto, že právo do sebe může zahrnout jiné normativní systémy. Tím, že je neprávním normám dána právem stanovená forma pramene práva, stávají se tyto normy normami právními.³²

Všechny normativní systémy mají své specifické adresáty, závaznost a vynutitelnost. Hinduista se nebude řídit křesťanským Desaterem, podobně jako děti se při hře na babu nebudou řídit pravidly hry člověče nezlob se. Na rozdíl od norem náboženských nebo zvykových jsou právo a morálka závazné pro všechny; budeme-li vycházet z obecné závaznosti právních norem a předpokladu, že lidé žijící na určitém území, na kterém platí též právní řád, také sdílí stejné morální hodnoty. S jistotou lze říci, že mezi těmito pojmy najdeme mnoho společného. JUDr. Jan Vyklický do časopisu *Soudce* ve svém článku *Honor est praemium virtutis aneb Etika soudcovského jednání* napsal: „*Bez morálky není právo a nelze dosáhnout ani spravedlnosti.*“³³

Základní odlišností práva a morálky je jejich vynutitelnost. Připomeneme-li si výše uvedenou definici objektivního práva, takovým právem je to, co stát za právo uzná, které stát vytvoří anebo které stát vynucuje,³⁴ (samozřejmě za dodržení předem stanovených pravidel pro takový proces). Žádný jiný normativní systém kromě práva není opřen o vynucovací pravomoc státu; stát je pak v demokratické společnosti jediným normotvůrcem, tvůrcem právního řádu (ač samozřejmě svou moc odvozuje z vůle lidu) a jen stát je oprávněn právo vymáhat a jeho nedodržování sankcionovat.³⁵ V takovém případě mluvíme o státním donucení, resp. vynucení splnění dané právní povinnosti, která z právní normy vyplývá, a to prostřednictvím orgánů státní moci. Obdobnou charakteristikou se v minulosti vyznačovaly i normy náboženské; sekularizací státu

³¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 14.

³² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, s. 32–33.

³³ VYKLICKÝ, Jan. *Honor virtutis est praemium virtutis aneb Etika soudcovského jednání*. *Soudce*. 2004, roč. 6, č. 11.

³⁴ HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*, s. 20.

³⁵ Lze samozřejmě namítnout, že existuje i právo církevní, obyčejové apod. F. Weyr takové členění připouští, avšak pouze za předpokladu, že význam všech těchto norem, které mohou vznikat i jinak než rukou státu, budeme stavět na existenci svrchovaného normotvorného subjektu, kterým je stát (WEYR, František. *Základy filosofie právní*. Brno: A. Píša, 1920, s. 230).

v průběhu dějin však o takovou vynutitelnost přišly. A zatím co pak právo vytváří a vynucuje stát, morálka vychází ze zvyků a je vynucována veřejným míněním.³⁶

Janotová ve své Profesní etice uvádí, že právo a morálka se částečně překrývají, ale také se vzájemně liší; jako důležitý aspekt uvádí to, že zatímco v dané společnosti existuje jen jeden právní řád, morálka se vyznačuje pluralitou. Dále je nutné zmínit, že i oblasti, do kterých tyto normativní systémy zasahují, jdou odlišné; jak bylo již uvedeno, právo nemůže obsáhnout veškeré aspekty života člověka (a je možné také tvrdit, že to ani není něco, po čem by společnost toužila). Současně jsou ale oblasti práva, kde se naopak neuplatní morálka, podíváme-li se například na normy procesní nebo technické. Obecně lze ale říci, že morálka reguluje širší oblast společenských vztahů než právo.³⁷ Ve společných oblastech na sebe právo a morálka vzájemně působí a prolínají se. Základní tezí v této oblasti je, že v demokratické společnosti by právo a morálka neměly být v rozporu, ale měly by se vzájemně doplňovat.³⁸ Soulad mezi těmito dvěma sférami by měl být zejména v základních otázkách týkajících se života, zdraví, svobody a dalších. Kdybychom v dnešní době hledali oblasti, ve kterých dochází ke střetu objektivního práva a křesťansko-židovské morálky (která je základem našich stávajících morálních hodnot),³⁹ mohli bychom se zaměřit na kontroverzní témata dotýkající se euthanasie, sňatků homosexuálů nebo například potratů. Právě z takových a obdobných rozporů (ač většinou ve věcně odlišných případech) mezi právem a morálkou (ale nejen z nich) mohou vznikat etické konflikty při výkonu právnických profesí. A je právě úkolem profesní etiky a jejích psaných či nepsaných pravidel, aby takové rozpory řešila. Tímto tématem se bude zabývat další kapitola diplomové práce.

Morálka jako normativní systém posuzuje lidské chování (jednání) z hlediska dobra a zla; můžeme tedy mluvit o kategoriích jako čestné a nečestné, spravedlivé či nespravedlivé. Právo naopak pracuje s pojmy zákonné či nezákonné, legální či nelegální. Vztah práva a morálky je často krátce vysvětlován tvrzením, že „*právo je minimum morálky*“. Podobně se už ve středověku vyjadřoval i učitel církve Tomáš Akvinský, který tvrdil že „*Oč je rozumové poznání nedokonalejší než poznání spočívající ve zjevení, oč je pozemské blaho nižší než věčná blaženost, oč je stát nižší než církev, o to je právo nižší než etika*“⁴⁰. Nezáleží, zda budeme etické hodnoty a pravidla odvíjet od zásad křesťanství a víry ve věčný život, nebo od hodnoty jiného „dobra“; podle některých

³⁶ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 14.

³⁷ Tamtéž, s. 56–57.

³⁸ Tamtéž, s. 14.

³⁹ Tamtéž, s. 57.

⁴⁰ Akvinský pracuje s termínem etika, avšak vezmeme-li v úvahu, že etika je nauka o morálce aplikující morální zásady na každodenní situace, můžeme se o jeho výrok opřít. Za zmínku také stojí, že v antice i v dobách sv. Augustina se právo považovalo za „*aplikaci etických zásad na společenský život*“. Tomáš Akvinský se od takového myšlení jistě posunul. (HÁCHA, Emil et al. *Slovník veřejného práva československého, svazek I.* Brno: Polygrafia - Rudolf M. Rohrer, 1929, s. 535).

autorů jsou skutečně právní normy pouhým minimem toho, jak by se měl člověk ve svém životě chovat. Pro úplnost je ale nutné zmínit, že ne všichni tento názor sdílí. Na vztah práva a morálky vznikly další teorie, které například říkají, že právo a morálka jsou normativní systémy shodné a právo tak nemůže být minimem morálky, nebo že naopak právo je maximem morálky (nebo také, že morálka je minimem práva).⁴¹

⁴¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 55.

2. Profesní etika

Profesní etika je zejména v poslední době nedílnou součástí výkonu téměř každé profese; jak bude ukázáno níže, potřeba řídit profesionální výkon a položení základních mantinelů v daném oboru existuje po velmi dlouhou dobu, a má své historické důvody, které byly platné v minulosti a jsou platné i dnes. Opravdová a detailní pozornost se však profesní etice věnuje až v poslední době.

Následující kapitola bude zaměřena na profesní etiku a její počátky, vývoj a význam pro příslušníky daných povolání i laickou veřejnost. Zaměříme se také na etické kodexy jako současný významný psaný pramen profesní etiky a na to, zda je či není dobře, že ve své podobě existují. Abychom mohli tématu profesní etiky detailně porozumět, je nutné se na ni podívat i právě z pohledu profesí; proto bude část této kapitoly věnována právě jim a jejich specifickým znakům, na základě kterých můžeme profese odlišovat od jiných činností vedoucích k zajištění obživy a poskytování služeb. Důležitou součástí profesí a jejich etiky jsou také profesní organizace, které často povinně sdružují příslušníky některých povolání a jsou to právě tyto instituce, které se významným způsobem podílejí na tvorbě pravidel profesní etiky.

2.1. Zaměstnání, povolání, profese, profesní organizace

V předchozích částech práce jsme se věnovali teoretickým východiskům etiky a jejímu vztahu k institutům, které jsou jí blízké a které ji ovlivňují. Profesní etika je však jako součást aplikované etiky úzce spjata a zaměřena na konkrétní, vymezenou oblast života, tedy na výkon některé z existujících profesí (či na několik profesí současně) a na etické aspekty, otázky a konflikty s touto činností související. Tato podkapitola bude pro další uvedení a vysvětlení pojmu profesní etiky zaměřena na vytyčení pojmu profese a její odlišnosti, stejně tak jako na zvýšené nároky, jež jsou na její vykonavatele společností kladeny a proč.

Výraz profese pochází z latinského slova „*professio*“, jehož původní význam je „*přihlášení se k určitému povolání, řemeslu nebo činnosti*“.⁴² „*Professio*“ ale taktéž znamená živnost nebo zaměstnání.⁴³ Jaký je tedy rozdíl mezi tím být „pouze“ zaměstnaný a vykonávat určitou práci (zaměstnání), a naproti tomu být příslušníkem některého z povolání?⁴⁴ Sami odborníci se na tomto rozdělení neshodnou a názory se tak různí.

Částečnou odpověď nám může poskytnout pouhý překlad pojmu do českého jazyka; jiným překladem slova profese totiž může být také odbornost, resp. odborností a odbornou přípravou

⁴² SUDA, Zdeněk. *Profese* [online]. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Profese>

⁴³ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*. Brno: Nugis Finem Publishing, s.r.o., 2022, s. 68.

⁴⁴ Do češtiny se profese (*professio*) překládá někdy také jako povolání a v této diplomové práci budou tyto pojmy používány jako synonyma.

podložené povolání.⁴⁵ Zatímco zaměstnání jako označení pro právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem není nutně a v každém případě spjato se splněním nějakých předpokladů, profese se vyznačují právě požadavkem na odbornost toho, kdo je vykonává.⁴⁶ Tato odbornost je povětšinou zajišťována pomocí soustavy výchovně vzdělávacích institucí, které jedinci poskytují různou úroveň vzdělání a znalostí;⁴⁷ zmínit lze, že tyto vzdělávací instituce nemusí být nutně školské, resp. školského typu, ale potřebnou míru znalostí zajišťují například i profesní organizace (komory).

Vývoj lidstva je již od začátku spojen s prací, společenskou dělbou práce a jejich proměnami. V průběhu historie tak téměř nepřetržitě docházelo a stále dochází ke vzniku a zániku, oddělování a osamostatňování určitých pracovních činností, které člověk, ať už sám nebo ve skupinách, vykonává. Tyto pracovní činnosti tvoří neoddělitelnou část naší společnosti, přičemž každý jednotlivec jejich výkonem získává prostředky pro vlastní existenci a seberealizaci.⁴⁸ V dnešní době tak existuje velké množství profesí, a o to větší množství možných zaměstnání. Úroveň požadované odbornosti pro výkon toho kterého povolání se taktéž velmi diferencuje; pokud bude jedinec chtít vykonávat volnou živnost, postačí mu pro to pouhé ohlášení živnostenskému úřadu. V případě, že se bude tentýž člověk chtít stát příslušníkem advokátní, lékařské nebo jiné na odbornost náročné profese,⁴⁹ ukládají mu existující pravidla povinnost dosáhnout vysokoškolského vzdělání, složení předepsaných zkoušek, absolvování praxe, složení slibu, získání koncese a tak podobně.⁵⁰ Mezi jednotlivými profesemi můžeme obecně najít velké rozdíly (samozřejmě, základním rozdílem bude předmět jejich činnosti či oblast poskytovaných služeb). Důležitým společným znakem pracovních rolí, které spadají pod pojem profese, je tak i nějakým způsobem omezený a regulovaný přístup k jejich výkonu.⁵¹

Rozdíl mezi povoláním a zaměstnáním však nelze zcela vystihnout pouze lingvistickým výkladem těchto slov; pomoci nám může taktéž touto problematikou se zabývající sociologie. Ze sociologického pohledu se totiž pojem profese vztahuje k pracovním rolím a obsahuje „*vymezení vůči ostatním složkám struktury práce a zaměstnání z hlediska prestiže, moci a příjmů*“ a souvisí

⁴⁵ SUDA, Zdeněk. *Profese*.

⁴⁶ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 68.

⁴⁷ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 15.

⁴⁸ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*.

⁴⁹ Nutno podotknout, že s určitým požadavkem na odbornost se dnes setkáme u velkého množství zaměstnání. Za rozhodující bychom tedy mohli považovat míru požadované odbornosti, která je k jejich výkonu a k výkonu profese potřebná či vyžadovaná.

⁵⁰ Pojem „zaměstnání“ citelně směřuje spíše k „pouhému“ získávání prostředků pro pořízování statků a způsobu obživy. Povolání je možné vnímat jako jakýsi vyšší stupeň výkonu práce; „být povolán“ neznamená pouze pracovat za odměnu, ale navíc se také věnovat činnosti, kterou může vykonávat právě osoba povolána, tedy způsobilá, oprávněná či kompetentní.

⁵¹ SUDA, Zdeněk. *Profese*.

s pojmem sociální stratifikace. Otázka prestiže může na první pohled působit poněkud povrchně, avšak při hlubším zkoumání hraje, nebo přinejmenším v minulosti hrála, důležitou roli. Například právníci či lékaři se od dob středověku těšili výsadám plynoucím z univerzit, které byly úzce spjaty s tehdejší církví,⁵² a která se v těchto časech vyznačovala velkou koncentrací moci. I dnes se profese těší ve společnosti určité vážnosti a důležitosti, která může pramenit i z jakési starobylosti a tradice takového povolání. Leckterý pracující tak rád svou práci nazve profesí čistě proto, aby jí tuto důležitost přidal. „*Povolání, pro které se toto slovo používá, jsou tedy tak různorodá, že nemají nic společného kromě hladu po prestiži.*“⁵³ Ostatně, budeme-li tvrdit, že s profesí je spojena určitá vyšší míra vzdělání či kvalifikace nebo schopnosti, kterými ostatní nedisponují, nemůžeme se divit, že s tímto označením chce být kdekdo spojován.

Příprava na výkon povolání nebo odborné vzdělání je pouze jedním z typicky se vyskytujících rysů, kterým se dá pojem profese charakterizovat. Ve výše již citované publikaci Profesní etika právníků se uvádí kromě tohoto další tři pro profesi charakteristické rysy: intelektuální náročnost a individuální a kolektivní autonomie. Odborným vzděláním je zde v případě povolání myšlena „*dlouhotrvající výuka či školení, které vede k osvojení potřebných odborných znalostí a vědomostí*“,⁵⁴ a které je poskytováno ze strany k tomu určených institucí (typicky např. vysokých škol). Intelektuální složka a náročnost výkonu dané profese pak vždy představuje podstatnou část jejího výkonu,⁵⁵ bez které se příslušník profese jistě neobejde. A můžeme soudit, že právě tato náročnost profese je důvodem, proč je pro její výkon vzdělání tak potřebné a vyžadované. Individuální autonomie pak z této intelektuální náročnosti částečně vyplývá; například výše zmíněná prestiž a výsady některých profesí ve středověku odvozených od církve způsobovala, že se jejich příslušníci těšili téměř neomezené autoritě při výkonu své činnosti. „*Klienti*“ se tak do velké míry museli při malé míře informovanosti podrobit pokynům a rozhodnutím profesionála ohledně problematiky, kterou jim svěřili (a které sami často vůbec nerozuměli). Od takového zacházení se však v poslední době ustupuje a je prosazován názor, podle kterého klient má právo znát okolnosti a důvody, které odborníka vedly k danému postupu. V některých situacích je například vyžadován tzv. informovaný souhlas pacienta s invazivním zákrokem, neobvyklým způsobem hájení práv klienta může být i soukromoprávní žaloba na

⁵² Tamtéž.

⁵³ FREIDSON, Eliot. *Profession of medicine: a study of the sociology of applied knowledge* [online]. Chicago: University of Chicago Press, 1988, s. 4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=G7vhOk_bYIsC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Profession+of+medicine:+a+study+of+the+sociology+of+applied+knowledge&ots=LxnWu72XCz&sig=D0PHBfod4rnJqySH3UZfTAYpU_4&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true

⁵⁴ MOLITERNO, James E. *Ethics of the lawyer's work*. St. Paul, MN: Thomson/West Pub. Co, 2003, s. 6.

⁵⁵ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 55.

odborníka, který stanovené povinnosti či standard profesní péče nedodržel.⁵⁶ I tak ale disponuje profesionál při výkonu své činnosti velkou mírou nezávislosti plynoucí jednoduše z podstaty této činnosti; advokát při zastupování klienta potřebuje mít možnost využít všech svých schopností a talentů, kreativity nebo i intuice, a neřídit se pouze nějakými standardizovanými postupy, které by nebyly schopné obstát při různorodých sporech a právních zapeklitostech, kterým jistě každodenně čelí.

S vývojem nahlížení na výkon profesí a s ohledem na to, že ten, kdo službu od poskytovatele jako od profesionála obdrží, není schopen sám poznat, zda byla provedena kvalitně či ne, souvisí i nynější kontrola profesí. Protože i když má profesionál při své činnosti relativní volnost, je nutné dohlížet na to, že ji provádí s potřebnou péčí a znalostmi. Profese je spjata s určitou mírou zranitelnosti a důvěry mezi klientem a poskytovatelem služby; ověřit kvalitu služeb jsou totiž schopni pouze ostatní příslušníci dané profese, kteří potřebnou mírou znalostí disponují. A zde se právě projevuje třetí charakteristika profese, tedy kolektivní autonomie objevující se obvykle v podobě profesních organizací, které se také označují jako komory,⁵⁷ případně stavy či stavovské organizace, a které by měly na činnost dohlížet nejen v zájmu veřejnosti, ale také v zájmu profese samotné.

Profesní komory jsou organizace s velmi dlouhou historií, která se táhne až ke středověkým cechům, které také disponují různorodými pravomocemi a úkoly. V právní teorii se profesní komory řadí mezi tzv. veřejnoprávní korporace, tedy člensky organizované subjekty veřejné správy, kterým byla svěřena moc samostatně plnit veřejné úkoly.⁵⁸ Samozřejmě, definic tohoto pojmu lze nalézt více. Důležité však je, že veřejnoprávní korporace vykonává jí svěřené úkoly samostatně a na státu do určité míry nezávisle. Lze také zmínit několik typických (obligatorních) znaků pro veřejnoprávní korporaci charakteristických, jenž můžeme samozřejmě vztáhnout i na profesní komory. Profesor Sládeček zmiňuje konkrétně pět charakteristik: 1. veřejnoprávní korporace mají právní osobnost, tedy subjektivitu, jedná se o právnické osoby nadané právy a povinnostmi; 2. je pro veřejnoprávní korporace typický členský princip, kdy její členové vykonávají úkoly korporaci svěřené a jsou též nositeli její správy;⁵⁹ 3. veřejnoprávní korporace jsou založeny státem, resp. z jeho vůle, nejčastěji na základě zákona, a svoji existenci tak od státu přímo odvozují; 4. veřejnoprávní korporaci je svěřena pravomoc zasahovat do práv a povinností

⁵⁶ SUDA, Zdeněk. *Profese*.

⁵⁷ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 69.

⁵⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2016, s. 68–69.

⁵⁹ Z pohledu členského principu lze veřejnoprávní korporace dále dělit na územní, reálné a osobní, přičemž stavovské organizace patří mezi poslední uvedené, kdy členové svůj vztah k dané korporaci zakládají na příslušnosti k dané profesi.

fyzických a právnických osob; 5. ačkoliv veřejnoprávní korporace odvozuji od státu svoji existenci, jsou na něm do jisté (ne však absolutní) míry nezávislé.⁶⁰

Výše uvedenou pravomoc zasahovat do práv a povinností osob bychom také mohli přiřadit k tzv. samosprávě, jako důležité charakteristice profesních organizací. Za samosprávu se považuje „výkon určitých, přesně vymezených úloh správy státu samostatnými, státem uznanými, veřejnoprávními subjekty“ zahrnující „takovou oblast veřejné správy, která je zákonem svěřena subjektům, kterých se bezprostředně dotýká“.⁶¹ Nejsou tedy součástí státní správy, ale právě samosprávy, která je svěřena výhradně veřejnoprávními korporacím, a v užším výběru jsou součástí samosprávy profesní. Zde je opět zřejmá určitá závislost a současně i oddělenost profesních komor od státu a jejich pravomoc spravovat své vlastní záležitosti. Kromě již uvedeného lze zmínit například zastupování nebo reprezentaci stavu směrem k veřejnosti, prosazování společných cílů a zájmů, či ochranu členů před nekalou konkurencí.⁶²

V neposlední řadě je nutné při charakteristice profese zmínit právě důležitý aspekt etiky, resp. etický rozměr výkonu profese a členství v profesní organizaci. Jak již bylo uvedeno, cílem profese není pouhé zajištění obživy, ale člověk „povolaný“ směřuje k nějakému vyššímu cíli. Jedním z aspektů profese tak je (nebo by alespoň mělo být) její vykonávání v souladu se společenskými a etickými hodnotami. Rozhodně to neznamena, že například na řemeslníky bychom se apriori měli dívat jako na osoby bez morálky, avšak neměli bychom od nich vysoké etické standardy automaticky očekávat. Na rozdíl od profesí, na které bychom právě z důvodu jejich vážnosti a určité nezávislosti měli i nadále klást vyšší nároky. Hezkým projevem této charakteristiky je i vznik různých etických kodexů,⁶³ kterým bude v této kapitole věnována samostatná část.

2.2. Co je profesní etika a její vztah k etice „obecné“

Ve chvíli, kdy jsme se seznámili s pojmem etika a jejím vztahem k právu, vysvětlili jsme si, jaký je její význam a jaká specifika má profese oproti „běžným“ zaměstnáním, je možné se konečně zaměřit na samotnou profesní etiku.

Jak bylo uvedeno výše, profesní etika je součástí aplikované etiky; docentka Janotová v již citované publikaci k profesní etice uvádí, že profesní etika „reflektuje etické aspekty pohledů

⁶⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 255.

⁶¹ ŠKULTÉTY, Peter, Petra ANDOROVÁ a Jozef TÓTH. *Správné právo hmotné. Všeobecná část*. Šamorín: Heuréka vydavatelstvo, 2012, s. 21.

⁶² Hezkým příkladem takového ochrannářského jednání komor je například způsob, jakým Česká advokátní komora aktivně vystupuje proti tzv. pokoutnictví, tedy neoprávněnému poskytování právních služeb v rozporu s právními předpisy, zejména tedy v rozporu s § 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Někdy tato činnost bývá označována také jako vinklářství.

⁶³ HERZOGOVÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003, s. 69–72.

a problémů vznikajících v rámci určitých povolání“.⁶⁴ Hapla profesní etiku (právníků) uvádí jako užší součást tzv. právní etiky, tedy vědní disciplíny, která usiluje o aplikaci různých etických teorií v oblasti práva. V takovém případě je úkolem profesní etiky tyto etické teorie a principy používat při řešení problémů, které vyvstávají při výkonu různých právních profesí,⁶⁵ respektive poskytnout účastníkům těchto vztahů nástroje, jak vyvstalým problémům eticky čelit. Narozdíl od „obecných“ etik se tak profesní etika nezabývá abstraktními a poměrně širokými otázkami o tom, co je dobré a co nikoliv, ale dané obecné zásady aplikuje v praxi; například právě při konfliktu práva a morálky (etiky) nebo taktéž při konfliktu dvou morálních pohledů. Normy a hodnoty profesní etiky však nevycházejí pouze z obecných etických pravidel; každá profese má svá specifika a své potřeby, které profesní etika přebírá a řeší, a taktéž se každý profesionál ocitá na různých etických křižovatkách, které mohou obecným etickým normám propůjčit jiný význam či důležitost.⁶⁶ Janotová uvádí, že se jinak pohlíží na advokáta, „od něhož se naopak očekává tzv. *balancování na hraně zákona a některé etické normy jsou zde přece jen vykládány mnohdy trochu jinak*“.⁶⁷

V praktických situacích může dojít ke zvyšování či snižování významu některých hodnot při pohledu z optiky obecné a aplikované etiky, nebo dokonce k jakési nezávislosti (řekli bychom i oddělenosti) dané hodnoty na obecně-etickém pohledu na její důležitost.⁶⁸ V profesní etice k tomu dochází právě na základě zvláštního postavení příslušníků dané profese, schopností a znalostí těchto odborníků a zvýšených nároků, které jsou na ně kladeny. Nejhezčím příkladem, který je hojně uváděn a který tento jev asi nejlépe vystihuje je obecná povinnost oznámit spáchání trestného činu policejnímu orgánu či státnímu zástupci tak, jak uvádí trestní zákoník⁶⁹ a naproti tomu povinnost mlčenlivosti advokáta v případě, že se o spáchání trestného činu dozví v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Zajímavé je zmínit, že povinnost mlčenlivosti a důvěrný vztah mezi advokátem a jeho klientem je v naší společnosti chráněn natolik, že i přímo trestní zákoník tuto výjimku připouští, mj. také vedle duchovních vykonávajících zpověď, čímž je chráněno i zpovědní tajemství věřících.⁷⁰

Chybné by však bylo nabýt dojmu, že profesní etika a etika obecná spolu vedou nějaký trvalý konflikt a jimi vyjádřené hodnoty jsou vždy tak různé, jak bylo demonstrováno na příkladu výše. Ve většině případů i profesní etika respektuje nebo spíše souzní s obecně uznávanými hodnotami

⁶⁴ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 17.

⁶⁵ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 45.

⁶⁶ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 17.

⁶⁷ Tamtéž, s. 8.

⁶⁸ FRIEDEL, Tomáš. *Profesní etika soudců v České republice* [online]. 2012, s. 20. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/41785/DPTX_2011_1__0_177356_0_117424.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁶⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 368 odst. 3.

⁷⁰ Tamtéž.

a jejich hierarchií ve společnosti. Ostatně, i nadřazení důvěry mezi advokátem a klientem nad obecnou oznamovací povinností vychází z určitých vyšších právních zásad jako jsou právo na spravedlivý proces a právo na obhajobu, které jsou samozřejmě zásadami právními, avšak o jejich etičnosti jistě v moderní společnosti není pochyb.

Současně však do profesní etiky spadá také právní úprava výkonu daných právnických profesí; odkážeme-li se opětovně na Martina Haplu, ten zmiňuje konkrétně zejména zkoumání kárné odpovědnosti právníků.⁷¹ K tomuto názoru se v této diplomové práci přikloníme; předmětem dalšího zkoumání a rozboru bude právě právní úprava výkonu profese soudního exekutora (samozřejmě ve vztahu k etice a možným etickým konfliktům) a prameny této úpravy. Jak ostatně uvádí docentka Janotová, profesní etika se věnuje taktéž povinnosti dodržování etických norem a hodnot. Jde tedy o jednu z tzv. deontologických etik, které jsou etikami povinností.⁷² Profesní deontologii lze přitom označit jako výčet požadovaných etických zásad a případně i povinností, které jsou často obsaženy v etickém kodexu profese. Profesní etika sice hájí rozličné ideály, avšak praktické vynucení jejich dodržování je zabezpečeno právě systémem norem, tedy příkazů a zákazů, a případnými sankcemi za jejich porušení. Například obecná hodnota vážnosti a slušnosti při výkonu činnosti exekutora je vyjádřena a konkretizována v EK tak, že exekutor je „*povinen přispívat poctivým, čestným a slušným chováním k důstojnosti a vážnosti exekutorského stavu*“, nebo také ve vztahu k soudním institucím a orgánům veřejné správy tak, že „*exekutor je povinen zachovávat náležitou úctu a zdvořilost*“.⁷³ Porušení těchto etických pravidel (povinností) je pak exekučním řádem⁷⁴ označeno za kárný delikt (případně závažný kárný delikt), za který lze exekutorovi (nebo kandidátovi nebo exekutorskému koncipientovi) uložit kárné opatření. Podrobně se této problematice budou věnovat další části práce, avšak vyjádření zásad profesní etiky pomocí příkazů, zákazů a trestů je z těchto pramenů zřejmé.

Za součást profesní etiky je možné označit také tzv. axiologii, která by se zjednodušeně dala popsat jako věda o hodnotách, jejich povaze a místě ve společnosti, vzájemných vazbách a hierarchii, o jejich funkci v procesu lidské činnosti. V obecné teoretické rovině sice zkoumá, co jsou hodnoty, v rámci jednotlivých dílčích společenských disciplín, jakými jsou například politologie, ekonomie, ale i právo, se však věnuje také tomu, co „*je hodnotné, žádoucí, cenné*“.⁷⁵ Úkolem profesní etiky (ve spojení se zásadami etiky obecné) by pak mělo být určit, jaké hodnoty

⁷¹ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 46.

⁷² JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 17.

⁷³ Čl. 3 odst. 1 a Čl. 12 odst. 1 EK.

⁷⁴ § 116 EŘ.

⁷⁵ BARAN, Pavel. *Axiologie* [online]. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Axiologie>

jsou pro danou profesi významné a v jaké míře, a právě pro případ výše zmíněných konfliktů určit jejich jakousi pomyslnou hierarchii s ohledem na etické problémy a potřeby zúčastněných odborníků a veřejnosti.

2.3. Vývoj profesní etiky a proč je dobře, že se jí věnujeme

Ačkoliv stávající rozvoj profesní etiky, zájem o ni a povědomí o její důležitosti nebyly v historii samozřejmostí, s rozvojem profesí tu profesní etika v nějakých podobách existovala vždy; vyskytuje se v určitých formách nebo stavech formování už od starověku.⁷⁶ Snad nejstarším a proslule známým pramenem profesní etiky je v lékařské etice tzv. Hippokratova přísaha, která obsahuje základní etické principy tohoto povolání. Nutno zmínit, že lékaři tuto přísahu skládají dodnes, avšak v již pozměněné podobě, která se dále může lišit v různých zemích.⁷⁷ Požadavky na dodržování etických zásad se objevují taktéž například v Novém zákoně ve vztahu k profesi celníků a výběřčí daní,⁷⁸ o jejichž etických kvalitách neměla tehdejší společnost vysoké mínění. Ve středověku byla profesní etika vynucována prostřednictvím cechů, které sdružovaly příslušníky některých řemesel a povolání. Cechy, které lze považovat za předchůdce dnešních profesních organizací, kladly velký důraz na morální aspekt, a dokonce měly i částečnou jurisdikci nad svými členy, a to nejen v obchodně-právní rovině, ale taktéž v částečně v rovině trestně-právní⁷⁹ a v otázkách cti.⁸⁰ Tyto pravomoci pak vykonávaly cechovní soudy. Nedodržení daných pravidel a poškození dobrého jména cechu mohlo mít za následek odejmutí cechovních práv a tím v podstatě i ekonomickou likvidaci daného subjektu. V moderní době byl s příchodem průmyslové revoluce kladen důraz na kvantitu a množství výroby a profesní etika byla v tomto období spíše upozaděna. Za základní hodnotu se totiž v tomto období dá považovat zisk.⁸¹

Profesní etika se pak dostala do popředí zájmu vlivem společensko-ekonomické a politické transformace v zemích středoevropského regionu někdy na konci osmdesátých a devadesátých let dvacátého století, které výrazným způsobem ovlivnily téměř všechny sféry společenského života. Nejvíce pozornosti pak v profesní etice dostala právě povolání s dlouhým historickým vývojem a ta, ve kterých se vykonavatelé těchto profesí dostávali do přímého kontaktu s klienty; sem lze zařadit profese lékařů či právníků. Tento společenský vývoj vyvíjel tlak na profesionalitu díky

⁷⁶ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 9.

⁷⁷ Z etického pohledu je jistě zajímavé například vypuštění částí, které zakazují provedení potratu či eutanázie, ač v České republice tyto části v přísaze i nadále obsažené jsou (*Hippokratova přísaha* [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hippokratova_p%C5%99%C3%ADsaha).

⁷⁸ *Bible: český ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 2016, s. 1194.

⁷⁹ KÜHDEL, Jan. *Vývoj olomouckých řemeslných cechů (do začátku 17. stol.)*. Olomouc: nákladem Městské rady hlav. města Olomouce, 1929, s. 96.

⁸⁰ WINTER, Zikmund. *Český průmysl a obchod v XVI. věku*. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1913, s. 80.

⁸¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 16.

růstu zdravého sebevědomí občanů či prostřednictvím nově vznikajících odvětví a povolání.⁸² Lze říci, že za rozvojem profesní etiky stojí také zájem o dobrou pověst profese a její společenský přínos, který může pocházet jak z vnějšku, tedy od společnosti, tak i zevnitř od jejích příslušníků.⁸³

Proč je ale dobře, že se profesní etice především odborná veřejnost věnuje? Rozvoj společnosti po materiální i hodnotové stránce nám umožňuje se více soustředit na některé „vyšší“ aspekty toho, čím se jako lidé zabýváme, ať už se jedná o práci a výrobu, vzdělání nebo vědu. Máme možnost nemyslet pouze na již zmíněnou kvantitu, ale také se věnovat tomu, jaké hodnoty svým jednáním zastáváme a jak se k nim stavíme. Některé profese existují již tisíce let a po tuto dlouhou dobu požívají jistá privilegia. Avšak tyto výhody nevznikly z ničeho; respekt k lékařům a soudcům nemáme jen proto, že jsou to vzdělaní lidé, kteří museli vynaložit velké množství energie a času, aby danou profesi mohli vykonávat, ale také proto, že jsou to právě oni, kdo by se především měli tím „vyšším“ cílem své práce zabírat. Znalosti o profesní etice pak mohou posloužit při úvahách o tom, zda je profese regulována správně, a v konečném důsledku i k rozhodnutí o tom, zda plní jednu ze svých funkcí, tedy zda funguje pro dobro společnosti.⁸⁴ Určitě by bylo možné polemizovat o tom, zda je toto skutečně primární role profesí. O jejich morálním rozměru a nutnosti jeho zachování však budeme pochybovat spíše jen stěží. Ačkoliv před nejasná etická dilemata může být ve svém životě postaven kdokoliv, jsou to právě příslušníci těchto profesí, kteří jsou ve své každodenní činnosti postaveni před eticky namáhavá rozhodnutí. Zůstaneme-li u právnických profesí, je možné konstatovat, že právo není schopno obsáhnout veškeré aspekty jejich výkonu, a můžeme znovu zopakovat, že to pravděpodobně ani není ze strany společnosti žádoucí. Ne vždy tedy právo dokáže například reflektovat morální rozmanitost těchto povolání a jindy se dokonce právo a morální pravidla jednotlivce mohou dostat do rozporu. Současně, s každým jednotlivým výkladem či případem aplikace té které právní normy na danou reálnou situaci, do ní musí právník vložit část svého hodnotového systému či postoje, ale i své zkušenosti, pocity a předsudky. A připustíme-li, že se tak v praxi zcela běžně děje, je vhodné, aby měl takto jednající právník okolnosti, které jej při výkonu povolání ovlivňují, pod kontrolou.⁸⁵ Rodinná výchova či jakási obecná morálka, se kterou v určité míře či formě operuje každý z nás, však pro takové situace nemusí být a pravděpodobně ani není dostatečná.

A je právě smyslem profesní etiky a její výuky pokusit se přispět ke zformování vnitřního přesvědčení každého jednotlivce o tom, že výkon profese v souladu s mravními principy je nutný

⁸² Tamtéž, s. 7.

⁸³ Tamtéž, s. 15.

⁸⁴ BOON, Andrew. *Lawyers' ethics and professional responsibility*. London, England: Zed Books, 2021, s. 60.

⁸⁵ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 7–8.

pro naplnění smyslu profese.⁸⁶ Samozřejmě, přispívat k povědomí o důležitosti profesní etiky a rozvíjení charakteru a morálního uvažování jednotlivců by mělo být a je především v rukou profesních organizací; jak již bylo zmíněno, jsou to právě tyto organizace, v jejichž zájmu je dobrá pověst a řádné vykonávání profese, a také jsou to tyto organizace, kterým byly státem svěřeny dostatečné pravomoci na to, aby se mohly o své záležitosti postarat. Současně mějme na paměti, že vzdělání je velmi podstatným aspektem profese, avšak vzdělávání poskytované budoucím i stávajícím členům profesních komor by nemělo být omezeno pouze na odbornou stránku věci, ale mělo by se věnovat právě i formování hodnot, které jsou těmto lidem společné. Jaký prostor je ze strany EK ČR věnován povědomí a rozvoji profesní etiky směrem k soudním exekutorům, koncipientům, kandidátům a dalším osobám bude rozebráno v další kapitole.

2.4. Etické kodexy a jejich význam

Budeme-li na profesní etiku nahlížet z již výše popsaného deontologického pohledu, tedy, že jedním z jejích základních aspektů jsou etické normy a pravidla, nemůžeme se při jejím zkoumání vyhnout rozboru toho, v jakých formách a podobách se normy a pravidla vyskytují. A tyto podoby mohou být velmi různé; od svědomí každého profesionála vykonávajícího danou činnost, přes neformální vedení v rámci skupiny ze strany kolegů či nadřízených, až po formalizované předpisy jednotlivých profesních komor či dokonce samotných zákonů.⁸⁷ Etické kodexy stavovských organizací pak představují jistě jeden z nejdůležitějších pramenů profesní etiky dané profese a důležité regulátory etického chování.⁸⁸

Pokud vezmeme v potaz historii (právnických) profesí, shodují se autoři na tom, že etické kodexy představují v této oblasti záležitost poměrně novou.⁸⁹ Obecně však kodexy vznikaly již v dávné minulosti. Nikoli však ve vztahu ke konkrétnímu povolání, ale jako obecné soubory mravních norem nejčastěji jako součást některého z tehdejších náboženství. Příkladem lze uvést například Desatero Božích přikázání, které podle křesťanské nauky obdržel Mojžíš od Boha na hoře Sinaj; obdobné etické kodexy vnikly i v prostředí hinduismu, buddhismu, judaismu a islámu. U právnických profesí se nejdříve zásady a hodnoty vyjadřovaly především pomocí přísah a slibů. Kodexy, jakožto zdroje pravidel, se objevují až v průběhu 20. století.⁹⁰ V následujících odstavcích se pokusíme odpovědět na otázku, proč dnes považujeme etické kodexy za tak přirozenou součást

⁸⁶ HERZOGOVÁ, Zuzana. *Základy filosofie a profesní etiky*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, s. 107.

⁸⁷ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatero začínajícího advokáta (Vademecum profesijní etiky)*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o., 2008, s. 45.

⁸⁸ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 18.

⁸⁹ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 175. Srov. taktéž SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 403.

⁹⁰ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právníckého povolání*. Bratislava: Vyd. Odd. Právnicej Fak. UK, 1994, s. 31.

výkonu právnických povolání, a jaké jsou argumenty pro i proti existenci etických kodexů a jaké jsou jejich funkce právě jako poměrně zásadní součásti profesní etiky.

Helena Janotová jako primární cíle etického kodexu uvádí tři oblasti: 1. zavázání příslušníka profese k výkonu povolání podle kodexem stanovených pravidel, 2. apel na profesní hrdost a 3. vedení k solidaritě obhajující důstojnost daného povolání.⁹¹ Podíváme-li se na jednání jednotlivce (příslušníka) v rámci dané profese a vezmeme-li v úvahu to, co bylo již v předcházejících kapitolách řečeno k otázkám etiky a morálky, nabízí se otázka, zda je etický kodex vůbec pro uplatnění profesní etiky nutný nebo potřebný, a současně, jak jeho případná existence působí na morální procesy jednotlivce. Můžeme předpokládat, že základním regulátorem každého profesionála v oblasti profesní etiky je (nebo by alespoň mělo být) jeho svědomí, tedy jakýsi vnitřní morální kompas. Arno Anzenbacher ve svém Úvodu do etiky svědomí označuje jako schopnosti jednotlivce, který si je vědom rozdílu mezi dobrým a špatným, a současně chápe, že je nutné konat dobro a nekonat zlo.⁹² Aby bylo tedy morální jednání doopravdy morální, musí být jednotlivcem učiněno svobodně na základě vlastního rozhodování, což by činilo přítomnost normy obsažené v etickém kodexu za do jisté míry nadbytečnou. Někteří autoři dokonce tvrdí, že etické kodexy místo aby morálnímu uvažování napomáhaly, naopak morální úroveň zhoršují a „brání morálnímu rozvoji jedince“.⁹³ Taková tvrzení vycházejí z myšlenky, že morálku nelze v takovéto formě zachytit. „Etika ... není něčím, co může být uzákoněno, je něčím, co jedinec buď má, nebo nemá.“⁹⁴ Formalizací norem morálky dochází podle některých autorů k jejímu zúžení či zjednodušení, respektive ke ztrátě morální povahy těchto norem a přeměnu na normy právní či quasiprávní.⁹⁵ Současně, institucionalizace etiky je vysoce problematická, protože se rovná rezignaci na univerzalismus etických norem.⁹⁶ Podle této myšlenky se tedy morálka při vtěsnání do podoby etického kodexu omezuje na pouhý minimální standard,⁹⁷ a současně namísto rozvoje a aplikace onoho vnitřního morálního kompasu jednotlivce dochází pouze k „mechanické aplikaci

⁹¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 17.

⁹² ANZENBACHER, Arno a Karel ŠPRUNK. *Úvod do etiky*, s. 14.

⁹³ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 407.

⁹⁴ Obdobný argument se někdy vyskytuje také ve vztahu k výuce profesní etiky, kdy její kritici tvrdí, že etické jednání je procesem čistě vnitřním, který se člověk nemůže naučit, a tudíž pokusy o její výuku jsou zbytečné. Z toho, co je v této práci uvedeno je však zřejmé, že taková tvrzení jsou lichá. (WILKINSON, Margaret Ann, Christa WALKER a Peter MERCER. Do Codes of Ethics Actually Shape Legal Practice. *McGill Law Journal* [online]. 2000, č. 45, s. 649. Dostupné z: <https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?handle=hein.journals/mcgil45&id=657&collection=journals&index=>)

⁹⁵ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 406.

⁹⁶ SKUCZYŃSKI, Paweł a Katarzyna POPOWICZ. *The status of legal ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, s. 100.

⁹⁷ Etický kodex „představuje souhrn základních etických pravidel a norem, respektování kterých zabezpečuje orientační **minimum etiky** v chování subjektů.“ (JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 18.)

textu předpisu“.⁹⁸ Alexandra Krsková v této rovině vcelku trefně uvádí, že etický kodex „... pomáhá vyhnout se zlu, ovšem ne konat dobro“.⁹⁹

Při zvážení argumentů pro a proti existenci etických kodexů by bylo mylné považovat morální rozhodování za proces pouze vnitřní, přičemž etický kodex může sloužit jako „výzva k dialogu a přesvědčivějšímu zdůvodnění vlastních pozic, případně jako důvod k jejich přehodnocení“.¹⁰⁰ Janotová tuto myšlenku podporuje tvrzením, že etické kodexy vytvářejí prostor pro všechny zainteresované, aby uvažovali o svém poslání, postavení a důležitých povinnostech, které mají vůči všem zájmovým skupinám, a například u podnikového etického kodexu tento „pomáhá zaměstnancům formovat vědomí zodpovědnosti a spoluzodpovědnosti za „svůj“ podnikatelský subjekt a za všechny důsledky jeho podnikatelských aktivit na všech úrovních“.¹⁰¹ V Profesní etice právníků je zase shrnuto, že „rolí kodexu není být zjevenou Pravdou; (etický kodex) je přizváním do diskuze, kritériem, ovšem nikoli jediným a nezbytně konečným“.¹⁰² Ve vztahu k subjektivnímu přesvědčení jednotlivce o morálnosti svého jednání může být etický kodex jakýmsi svědomím dané profese,¹⁰³ se kterým může být uvažování jednotlivce konfrontováno. Etický kodex lze v tomto kontextu považovat za určitou druhou stranu (nebo nějakého „druhého“), se kterou lze při svém rozhodování konfrontovat své vlastní morální stanovisko. To však nevyklučuje svobodu jednotlivce, který může mít v konkrétním případě rozhodující slovo. Kodex je například vedle profesních zvyklostí a tradic jen jednou z veličin, které daný jedinec bere při svých úvahách v potaz. Můžeme také tvrdit, že formalizací morální normy nedochází ke ztrátě její morální povahy, naopak se pouze přidává další, formální stránka.¹⁰⁴

Lze tudíž tvrdit, že samotná existence etického kodexu svobodu jedince a jeho morální uvažování neomezuje, a naopak je možné v tomto stavu vidět jasná pozitiva. Už to, že etický kodex vyjadřuje daný standard zabezpečující minimum etiky v chování osoby, profese nebo v daném odvětví, lze vnímat pozitivně; ne každý jedinec při svém rozhodování bere morální aspekty svého chování v potaz. Etický kodex jej v takovém případě k tomuto uvažování nemusí přimět, ale může zajistit, že chování daného člověka se bude s ohledem na možné sankce pohybovat právě v mezích onoho minimálního etického standardu. V takovém případě se nebude jednat o regulaci

⁹⁸ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 408.

⁹⁹ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právníckého povolání*, s. 31.

¹⁰⁰ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 409.

¹⁰¹ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijní etika*, s. 18.

¹⁰² HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 180.

¹⁰³ V kontextu profese etický kodex představuje „formální vyjádření standardů, které profesionál bere v potaz při řízení svého chování. Etický kodex reprezentuje vyjádřen rolí, o kterých se předpokládá, že je profesionál v určité situaci bude zaujímat. V takovém rozsahu je (etický) kodex formalizovaným vyjádřením rolí morálky, jednotným profesním „svědomím“. (WILKINSON, Margaret Ann, Christa WALKER a Peter MERCER. *Do Codes of Ethics Actually Shape Legal Practice*, s. 647).

¹⁰⁴ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 409.

„zvnitřněnou“, ale čistě heteronomní.¹⁰⁵ Přiklonit se lze i k následující jednoduché úvaze: je obecně lepší, aby se všichni právníci chovali morálně, ať je to na základě jejich vlastního vnitřního přesvědčení nebo na základě vnějších důvodů, než aby část z nich jednala nemorálně, byť svobodně a autonomně.¹⁰⁶ V takovém případě mluvíme o tzv. regulační (regulatorní) funkci etického kodexu, nebo také funkci preventivní.¹⁰⁷ Ta je zejména zcela zřejmá u kodexů formálně vynutitelných, ale objevuje se a je stále důležitá i u kodexů formálně nevynutitelných; ty mohou mít na jednání příslušníků profese vliv již svým vlastním významem, nebo právě v podobě zmíněného profesního svědomí či v neformální rovině pomocí vzájemné kritiky profesionálů.¹⁰⁸ V obou případech však etické kodexy nějakou mírou působí na chování svých adresátů.

Mezi další funkce etického kodexu můžeme uvést funkci vzdělávací,¹⁰⁹ kdy zájemci či kandidáti dané profese mohou díky normám a principům v etickém kodexu získat povědomí o tradici tohoto stavu a o tom, co profesní odpovědnost v tomto povolání představuje. Etické kodexy jsou také standardně součástí vzdělávání organizovaného profesními komorami,¹¹⁰ a taktéž jsou i součástí některých profesních zkoušek.¹¹¹ Kreací a přihlášením se k etickému kodexu na sebe také daná profese klade určitá očekávání¹¹² (ať už menší či větší) a přihlašuje se k hodnotám a idejím obsaženým v kodexu. Tím může zabezpečit a obhájit důvěru veřejnosti, kterou k výkonu svého povolání dozajista potřebuje.¹¹³

Naopak nedůvěru může vzbuzovat skutečnost, že jsou to často samotné profesní organizace, které si své etické předpisy vytvářejí. Obzvláště pak, pokud se daný stav netěší oblibě veřejnosti sám od sebe. Může tak vznikat podezření, že etické kodexy jsou nebo mohou být formovány tak, že svůj původní účel neplní a stávají se tak pouhou součástí obchodní strategie nebo nástrojem *public relations* dané profese, a slouží tak jen k vylepšení či napravení reputace v očích

¹⁰⁵ „Jednající tak nejedná morálně správně z vlastního přesvědčení, a z pohledu morálky tak jeho jednání nemá potřebnou kvalitu. Na druhou stranu je třeba poznamenat, že se z hlediska společnosti jedná o přeci jen vítanější způsob jednání, než kdyby jednající jednal bez dalšího morálně nesprávně.“ (HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 180.)

¹⁰⁶ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 409–410.

¹⁰⁷ JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 19.

¹⁰⁸ MOOSE, Nancy J. Lawyer ethics code drafting in the twenty-first century. *Hofstra law review* [online]. 2002, roč. 2002, č. 30, s. 924. Dostupné z: <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=603da9b5-4918-4680-af2a-3d385c3341b5%40redis>

¹⁰⁹ Ve výčtu Janotové z publikace *Profesní etika* by bylo možné tuto funkci označit také jako výchovnou či informativní. (JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*, s. 19.)

¹¹⁰ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*, s. 109.

¹¹¹ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 404.

¹¹² Kršková uvádí, že taktéž může zmírňovat přehnaná očekávání veřejnosti (KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*, s. 31.)

¹¹³ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 405.

veřejnosti.¹¹⁴ Obecně je ale možné konstatovat, že kodexy představují spíše prostředek dohledu nad profesí, případně dohledu profesních orgánů nad svými jednotlivými členy či zdroj kritiky profesní praxe.¹¹⁵ Etický kodex také může představovat určitý jednotící či stabilizační prvek v době, kdy se i svět profesí stává stále více otevřenějším vůči dalším názorům a postojům, a představy o tom, co to znamená být dobrým právníkem, resp. soudcem či advokátem, se mohou měnit.¹¹⁶

V této podkapitole byly zmíněny jak argumenty pro existenci etických kodexů, tak argumenty z opačné strany názorového spektra. Je však jisté, že naše profesní a zejména právní kultura je i přes jejich relativní novost v oboru na jejich existenci „zvyklá“ a i příslušníci jednotlivých právnických povolání považují etické kodexy za něco, co k jejich činnosti a postavení bez podivu patří. Formalizovaná etická pravidla se tak stávají stále více běžnější součástí výkonu právnických povolání.¹¹⁷ Rizika s etickými kodexy spojená nelze rozhodně nijak přehlížet, avšak to, že tato rizika existují ještě nutně neznamená, že ke špatnému využívání či zneužívání kodexů v praxi dochází. *„Možnost zneužití by měla vést k opuštění nástroje pouze v případě, že rizika z ní plynoucí nevyvažují pozitiva, která nástroj přináší.“*¹¹⁸ Což, jak bylo ukázáno v předcházejících odstavcích, není případem etických kodexů. Kritika samostatné existence kodexů se tak jeví jako přehnaná. Je však určitě potřebné poukazovat na samotný obsah kodexů a rizika spojená s jeho ohýbáním na jednu i na druhou stranu, a podrobit jej dostatečné míře zkoumání, pozorování a svobodné kritice jak vně, tak uvnitř jednotlivých profesních organizací. Ostatně, *„k tomu, abychom zjistili, jaký přínos (a jestli vůbec nějaký) etický kodex pro profesi znamená, nestačí o něm uvažovat pouze v obecných kategoriích, ale je třeba posunout se blíže k praxi a zkoumat, jak konkrétně kodex vypadá a jakým způsobem je s ním nakládáno“.*¹¹⁹ Tomuto konkrétnějšímu a praxi bližšímu zkoumání bude věnována následující a současně poslední kapitola této práce.

¹¹⁴ Zde je nutné uvést, že etické kodexy často hrají významnou úlohu např. v prezentaci podniků nebo jiných ekonomických celků směrem ven (tedy v oblasti public relations), a bylo by chybné to automaticky považovat za nesprávné. Pouze z pohledu profesní etiky existuje riziko, že takový kodex bude sice estetickou avšak prázdnou schránkou bez hlubšího významu.

¹¹⁵ Nicolson taktéž uvádí, že profese přistupují na určitý sociální kontrakt, kdy výměnou za regulaci požívají výhody, které status profese přináší (NICOLSON, Donald. Mapping Professional Legal Ethics: The Form and Focus of the Codes, Legal Ethics. *Legal Ethics*. 2015, roč. 1, č. 1, s. 53).

¹¹⁶ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 405.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 403.

¹¹⁸ HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*, s. 180.

¹¹⁹ Tamtéž.

3. Profesní etika soudních exekutorů v České republice

Profese soudního exekutora je v České republice mezi ostatními právníckými profesemi nejmladší. Avšak s trochou nadsázky lze říci, že minimálně co do jejího vnímání naší společností, jde pravděpodobně o profesi nejvíce problematickou. Následující kapitola bude věnována postavení soudního exekutora a jeho zvláštěm oproti ostatním právníckým profesím, a dále pak úpravě profesní etiky tak, jak je v současné době upravena stavovskými a právními předpisy. Svůj prostor dostane taktéž přístup EK ČR ke vzdělávání a výchově svých (budoucích) členů ve vztahu k profesní etice. K propojení teorie a praxe se závěr kapitoly bude věnovat reálným případům vybraným z judikatury kárných senátů Nejvyššího správního soudu, přičemž cílem tohoto rozboru bude ukázat, jaké aspekty jsou při posuzování kárné odpovědnosti soudních exekutorů ve vztahu k profesní etice posuzovány a jakou mohou mít etické problémy skutečnou podobu.

3.1. Prameny právní úpravy profese a profesní etiky soudních exekutorů v České republice

Za základní právní předpis upravující výkon profese soudního exekutora zejména z pohledu hmotného práva lze označit zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, který vešel v platnost dne 03.04.2001 a účinnosti nabyl dne 01.05.2001. Tímto zákonem došlo k rozšíření našeho právního řádu o další druh exekuce vedle již stávajícího soudního výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu¹²⁰ nebo tzv. daňové exekuce prováděné podle daňového řádu.¹²¹ Fakticky také došlo i ke vzniku nového svobodného povolání, tedy soudních exekutorů, a exekutorské komory jako samosprávné stavovské organizace sdružující všechny soudní exekutory.¹²² Zákon dále stanovuje požadavky pro výkon funkce soudního exekutora, kde stejně jako u dalších (právníckých) profesí jsou stanoveny určité kvalifikační a odborné nároky pro fyzické osoby, které se chtějí o danou pozici ucházet.¹²³ Obdobně také exekuční řád upravuje postavení exekutorského koncipienta a exekutorského kandidáta, a dále i vykonavatele a velmi obecně i dalších zaměstnanců. Dále se již zákon věnuje podrobně exekutorské činnosti, způsobům provedení exekuce a dalším aspektům výkonu činnosti soudního exekutora, které na tomto místě není třeba podrobně rozebírat. Za zmínku však jistě stojí hlava desátá části první exekučního řádu, která se zabývá již zmíněnou samosprávou soudních exekutorů, tedy exekutorskou komorou, jejími orgány a pravomocemi, a dále pak hlava jedenáctá,

¹²⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹²¹ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

¹²² § 109 EŘ.

¹²³ To potvrzuje výše řešené charakteristiky a znaky jednotlivých profesí, kde odborná stránka a vzdělání tvoří jeden ze základních aspektů a odlišností od zaměstnání – vizte podkapitola č. 2.1 této práce.

kteřé upravuje kárnou odpovědnost exekutora, kandidáta a koncipienta. Exekuční řád byl od svého vzniku novelizován několika desítkami dalších zákonů a některé z těchto úprav je určitě vhodné zmínit, jelikož se tyto úpravy týkaly kárného řízení a kárných deliktů soudních exekutorů a jejich zaměstnanců. Je dobré však mít na paměti důležitost tohoto předpisu; například první komentář k exekučnímu zákonu ve své předmluvě označuje tento zákon za jeden z nejdůležitějších zákonů přijatých v naší porevoluční době v oblasti justičního práva, jelikož i přes své nedokonalosti přinesl pozitivní změnu v oblasti vymahatelnosti práva.¹²⁴

Z dalších právních předpisů, které ovlivňují činnost soudních exekutorů z pohledu profesní etiky je vhodné zmínit také zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, do kterého tzv. „sankční novela“ z roku 2009¹²⁵ včlenila kárnou odpovědnost soudních exekutorů, resp. odebrala EK ČR kárnou pravomoc nad svými členy a přenesla ji na kárné senáty Nejvyššího správního soudu České republiky, které do té doby rozhodovaly o kárných proviněních soudců. Tento do jisté míry neobvyklý stav, kdy profesní komora nevykonává kárnou pravomoc nad svými členy, za určitých úprav trvá až dodnes.

Zcela zásadní co do profesní etiky soudních exekutorů a jejich zaměstnanců, resp. exekutorských kandidátů a koncipientů, jsou stavovské předpisy EK ČR. V roce 2006 přijal sněm EK ČR svůj etický kodex, který nese název „*Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže soudních exekutorů*“.¹²⁶ Ten se věnuje nejen obecným etickým pravidlům pro výkon exekuční činnosti soudními exekutory a přiměřeně i exekutorskými kandidáty a koncipienty,¹²⁷ ale i nastavení účelného vztahu mezi exekutorem a koncipientem, exekutorem a komorou či jiným orgánem, nebo mezi exekutory navzájem. Některé etické a profesionální zásady v tomto kodexu vyjádřené budou podrobněji rozebrány dále. Podstatnou skutečností ale je, že porušení těchto pravidel může být na základě § 116 exekučního řádu považováno za kárný delikt, případně i závažný kárný delikt.

Jelikož výše uvedený zákon č. 7/2002 Sb. je pramenem pro proces kárného řízení pouze ve vztahu k soudním exekutorům, je ještě zvláštním stavovským předpisem upraveno kárné řízení ve věcech kárných proviněních exekutorských kandidátů a koncipientů. Jedná se konkrétně o kárný

¹²⁴ KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*. Praha: Beck, 2007.

¹²⁵ Zákon č. 183/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 7/2009 Sb.

¹²⁶ Kodex byl přijat ve formě usnesení Sněmu Exekutorské komory České republiky dne 28. února 2006 v souladu s § 110 odst. 7 písm. l) Exekučního řádu jako stavovský předpis.

¹²⁷ Pro exekutorské kandidáty a koncipienty platí přiměřeně ta pravidla, která se jich mohou dotýkat (Čl. 1 EK).

řád z roku 2002, ve znění z roku 2013.¹²⁸ Kárná pravomoc byla Exekutorské komoře částečně (tedy nad kandidáty a koncipienty) navracena další novelou z roku 2009, která bývá někdy označována jako tzv. střední novela nebo také novela střednědobá¹²⁹ (střednědobá patrně z toho důvodu, že oproti sankční novele dosáhla alespoň „střední“ doby trvání, než došlo opět k další novelizaci). Účelem tohoto zákona, kterým došlo v relativně krátké době k další úpravě exekučního řádu, bylo očividně napravit některé nedostatky předcházející sankční novely. Podle té totiž rozhodování o kárných proviněních (a tedy i o porušování etického kodexu exekutorské komory) příslušelo kárným senátům, které rozhodovaly ve věcech soudců. Jejich složení přitom nezaručovalo žádné zastoupení soudních exekutorů ani jakýchkoli jiných osob důkladně znalých exekučního řízení, resp. exekučního práva, kterými by byli například soudci okresních exekučních soudů. Střední novela tak mimo jiné zavedla nové, speciální kárné senáty, které měly ve věcech kárné odpovědnosti exekutorů rozhodovat. Ty dnes skládají ze šesti členů; předsedy, jeho zástupce a čtyř přísedících, přičemž předsedou senátu je soudce Nejvyššího správního soudu České republiky, jeho zástupcem pak soudce Nejvyššího soudu a přísedícími jsou dva soudní exekutoři, ze zbylých dvou přísedících, kteří nejsou soudními exekutory, musí být vždy nejméně jeden advokát a jedna osoba navržená ombudsmanem.¹³⁰

Mluvíme-li o významných novelách exekučního řádu ve vztahu k profesní etice a kárné odpovědnosti soudních exekutorů, je vhodné nakonec alespoň krátce zmínit novelu z roku 2012.¹³¹ Tímto zákonem došlo k razantnímu „zprísňení“ kárné odpovědnosti soudních exekutorů, a to především díky rozšíření skutkové podstaty kárného proviněni; do 31.12.2012 bylo možné za kárné proviněni považovat pouze závažné nebo opětovné porušení povinností exekutora, kandidáta nebo koncipienta, kdy tyto povinnosti byly stanoveny právním nebo stavovským předpisem anebo popřípadě usnesením exekutorské komory. Současně bylo kárným proviněním závažné nebo opětovné narušení důstojnosti exekutorského povolání chováním exekutora,

¹²⁸ EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 23. 5. 2002, Kárný řád* [online]. 2013. Dostupné z: <https://ekcr.cz/admin/priloha//STAVOVSK%20P%20%598EDPIS%20-%20k%20a1rn%20%599%20%a1d%20-%20SD.pdf>

¹²⁹ Zákon č. 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁰ Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, § 4b.

¹³¹ Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

kandidáta nebo koncipienta.¹³² Otázka toho, co bylo či nebylo kárným proviněním, tak byla zodpovídána pomocí četnosti jednání či jeho závažnosti. Pokud alespoň jedna z těchto podmínek naplněna nebyla, nebylo možné o kárném proviněním uvažovat. Stávající právní úprava však s těmito kritérii nepracuje. Exekuční řád nově rozlišuje kárný delikt a závažný kárný delikt, které souhrnně nazývá také jako kárná provinění. Skutková podstata kárného deliktu a závažného kárného deliktu je pak stanovena téměř totožně; rozlišujícím kritériem mezi nimi je pouze určitá závažnost porušení nebo jednání soudního exekutora, přičemž se může jednat o „*porušení povinností exekutora, kandidáta nebo koncipienta stanovených právním nebo stavovským předpisem anebo usnesením Komory, jednání, jímž exekutor narušuje důstojnost exekutorského povolání nebo ohrožuje důvěru v nezávislý, nestranný, odborný a spravedlivý výkon exekuční činnosti, případně odborný výkon další činnosti, nebo jednání, jímž kandidát nebo koncipient narušuje důstojnost exekutorského povolání nebo ohrožuje důvěru v odborný výkon činnosti exekutora.*“¹³³

3.2. Právní postavení soudních exekutorů v České republice

Cílem této podkapitoly je alespoň velmi stručně vymezit postavení soudních exekutorů v našem právním řádu a mezi ostatními právníckými profesemi a zmínit hlavní specifika této profese, která jsou pro další problematiku relevantní.

Profese soudních exekutorů je mezi právníckými povoláními profesí relativně novou, přičemž k jejímu vzniku došlo právě v roce 2001. Stát, resp. zákonodárce, exekučním řádem přenesl na exekutory část pravomocí, které do té doby vykonávaly soudy v rámci takzvaného výkonu rozhodnutí. Jako důvod pro vznik profese soudních exekutorů uvádí důvodová zpráva k exekučnímu řádu konkrétně neefektivnost soudů, ke které podle zákonodárce došlo kvůli tehdejší změnám ve společenském i právním systému, a která se projevuje nejen toliko přílišnou délkou řízení nalézacího, ale taktéž neefektivností a zdlouhavostí řízení vykonávacího. Výše uvedeným přenosem některých pravomocí státu (soudů) na soudní exekutory (a při současném zachování pravomoci soudů i v této oblasti) má podle zákonodárce dojít k „*odlivu agendy, dosud vykonávané výlučně soudy, na nově ustavované soudní exekutory*“, což má soudům umožnit „*soustředit převážnou část jejich potenciálu na nalézací řízení, v nichž má být jejich úloha nezastupitelná*“. Na podporu tohoto zákona také navrhovatelé uvádějí, že v těch zemích, kde institut soudního exekutora existuje, je statisticky vyšší efektivnost vymáhání pohledávek; konkrétně se mluví o zvýšení efektivity o 70 %. Současně se uvádí, což může být zajímavé

¹³² § 116 EŘ ve znění do 31.12.2012.

¹³³ § 116 odst. 2 a 3 EŘ

i z etického pohledu, že soudní exekutoři snižují množství případů, kdy jsou pohledávky vymáhány nezákonnými způsoby. A to jednoduše proto, že při efektivním vymáhání zákonnou cestou (tedy prostřednictvím soudních exekutorů), není důvod pro vymáhání pohledávek cestami nestandardními a nezákonnými. Taktéž existence soudních exekutorů má snížit obecně množství občanskoprávních soudních sporů, jelikož cílené efektivní vymáhání pohledávek motivuje strany, aby své spory vyřešily mimosoudní cestou.¹³⁴

Za důležitý aspekt, který soudní exekutory charakterizuje a který také je zdrojem celé řady (nejen) etických konfliktů, lze označit určitě soukromé postavení soudních exekutorů; profese soudních exekutorů byla od počátku zamýšlena jako profese ryze soukromá a důležitým aspektem již při jejím vzniku hrál zisk (úplata) těch, kdo ji měli provozovat.¹³⁵ Ekonomická nezávislost soudních exekutorů na státu byla již v době projednávání exekučního řádu jeho navrhovateli prezentována jako základní předpoklad exekutorovy nestrannosti při výkonu exekuční činnosti.¹³⁶ K tomuto názoru se pak ostatně přiklonil, nebo jej spíše přejal, i Ústavní soud.¹³⁷ Na rozdíl od soudců nebo státních zástupců tedy exekutor není za svoji činnost placen státem, ale za vymáhání pohledávek a další úkony mu přísluší odměna hrazená účastníky exekučních řízení, nejčastěji pak povinnými. Současně také exekutor jako podnikatel nese se svou činností spojená podnikatelská rizika, která se mohou projevit například při neúspěšných exekučních řízeních, kdy náklady za taková řízení si nese sám exekutor. Zde lze spatřit rozdíl např. od notářů, na které stát taktéž převedl část svých pravomocí, ve věcech výkonu veřejné moci je však notářům zaručena úhrada nákladů, které jim v souvislosti s touto činností vzniknou. Na druhou stranu, notáři jsou příslušným soudem v řízení o pozůstalosti pověřeni na základě rozvrhu práce, zatímco oprávněný má zcela volnou ruku v tom, jakého exekutora si pro vymožení své pohledávky zvolí. Což může do jisté míry umožňovat soudnímu exekutorovi se o tyto pohledávky ucházet a s ostatními exekutory se utkat v soutěži o ně.

Navzdory tomu však do postavení soudního exekutora dále výrazně zasahuje § 28 exekučního řádu, který je někdy označován za centrální ustanovení exekučního řádu. Právě zde totiž vzniká veřejnoprávní povaha postavení soudního exekutora a stanovuje se jeho oprávnění rozhodovat o právech a povinnostech třetích (soukromých) subjektů. „*Soudní exekutor je tímto ustanovením*

¹³⁴ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů* [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mjsqbpwi6q&rowIndex=0>. Obecná část.

¹³⁵ § 3 odst. 1 EŘ

¹³⁶ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*, k § 2.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 372/04 ze dne 8. 8. 2005.

*definován jako soukromá osoba vykonávající z pověření soudu veřejnou moc v oboru justice.*¹³⁸ Soudní exekutor tedy na jednu stranu vystupuje jako jakási prodloužená ruka soudu pro úkony, které mu byly svěřeny, resp. jeho úkony jsou považovány za úkony soudu,¹³⁹ avšak současně působí jako podnikatel, jehož přirozeným cílem je generovat pokud možno co největší množství zisku.¹⁴⁰ Soukromoprávní charakter a vznik soudních exekutorů bývá velmi často spojován s efektivním vymáháním pohledávek, resp. právem oprávněných domoci se svého plnění, a zdlouhavým a nepružným soudním výkonem rozhodnutí, resp. soudním řízením obecně.¹⁴¹ Nedochozí však tímto neobvyklým spojením spíše k pokřivení vykonávacího řízení tak, že jsou soudní exekutoři motivováni vystupovat za hranu jim právním řádem svěřených prostředků? To bude otázkou další části práce.

I přes relativně časté novelizace stále nejsou názory na současnou podobu systému exekucí a postavení soudních exekutorů jednotné; neustále probíhají diskuze nad některými dílčími změnami, ve kterých se střetávají názory jak laické, tak odborné veřejnosti, anebo také politiků, resp. zákonodárců, pro které jsou exekuce s ohledem na jejich počet v České republice stále velkým a vděčným tématem.

3.3. Výchova a vzdělávání soudních exekutorů ve vztahu k profesní etice

Rozvoj etické výbavy a myšlení se samozřejmě netýká jen budoucích soudních exekutorů, ale naprosté většiny budoucích právníků, ať už bude jejich konečné zaměření jakékoli. Základ vzdělávání v oblasti profesní etiky bychom tedy měli hledat už na samotných právnických fakultách, které by ve studentech a absolventech měly zájem nebo alespoň povědomí o profesní etice probouzet. Podíváme-li se tak například na stávající studijní plán na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, zjistíme, že tématu profesní etiky jsou věnovány celkem dva povinně volitelné předměty s celkovou kapacitou okolo sto padesáti studentů.¹⁴² To je v porovnání s předchozími studijními plány nárůst v počtu těchto předmětů, a především nárůst v počtu studentů, kteří se s tématem profesní etiky mohou v poměrně podrobné formě setkat.

¹³⁸ KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*, § 28 EŘ.

¹³⁹ § 28 EŘ.

¹⁴⁰ Jan Kober se s odkazem na další autory zamýšlí nad správností označení exekutorů přízviskem „soudní“ a poukazuje na dřívější užívání podle něj realističtějšího termínu „soukromí soudní exekutoři“, se kterým se však dnes již nesetkáme. Otázkou je, nakolik je důvodem pro nepoužívání tohoto termínu jeho nesprávnost a nakolik prostá otázka délky takového sousloví. (SOBEK, Tomáš. *Právní etika*, s. 277, srov. SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentová zástupci, daňová poradci, soukromí soudní exekutoři*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 130.)

¹⁴¹ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba*, s. 130.

¹⁴² Jedná se o předměty Profesní etika v právní teorii a praxi I a Profesní etika v právní teorii a praxi II (PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY. *Studijní plán magisterského studia pro studijní program M0421A220006 Právo a právní věda pro akademický rok 2022/2023 (HPRAVO2020)*).

Ruku v ruce s dostupnou kapacitou výuky jde taktéž zvyšující se zájem studentů o tuto problematiku, podíváme-li se na počty zapsaných studentů.¹⁴³ A ve výsledku nemusí záležet na tom, zda jsou tato rostoucí čísla způsobena doopravdy větším zaujetím budoucích právníků profesní etikou, nebo nastavením studijního programu či jinými vlivy. Pragmaticky bychom mohli říci, že každý student, který do hodin profesní etiky zasedne, se počítá. A při současném systému na Právnické fakultě Univerzity Karlovy může výukou profesní etiky projít okolo jedné čtvrtiny až pětiny studentů, což už určitě není zanedbatelné číslo. Za problematický můžeme považovat fakt, že v rámci této výuky je profesní etice soudních exekutorů věnována spíše okrajová, ne-li žádná, pozornost. Asi poněkud přirozeně jsou předměty zaměřeny více na advokáty, soudce a státní zástupce. Přirozeně proto, že tato pozornost zhruba odpovídá tomu, kolik absolventů právnických fakult se zaměří na to které povolání, resp. kolik členů daná profese má.¹⁴⁴ Samozřejmě, obecnější etické otázky budou přínosné pro všechny studenty práv, ať už bude jejich budoucí zaměření jakékoliv. Současně jsou některé etické oblasti a konflikty těmto povoláním společné. Jak uvádí Jan Kober, etická témata studentům přiblížená na těchto jiných právnických povoláních jsou podstatná i pro oblast exekuce. Navíc, etický kodex soudních exekutorů v České republice byl ve významné míře převzat z etického kodexu České advokátní komory;¹⁴⁵ o to více tedy můžeme tvrdit, že takto nastavený obsah daných předmětů je nejen k okolnostem logický, ale nijak zásadně negativně neovlivní budoucí soudní exekutory tím, že by je na výkon povolání z pohledu profesní etiky dostatečně nepřipravil. Za důležitý a velice pozitivní lze naopak označit dlouhodobý trend zvětšování zájmu v akademickém prostředí, tedy jak ze strany studentů, tak ze strany právnických fakult, které jim možnost jejich studia nabízejí.

Přejdeme-li k samotné Exekutorské komoře, i ona se samozřejmě snaží o rozvoj a vzdělávání nejen soudních exekutorů, kandidátů a koncipientů, ale i dalších zaměstnanců exekutorských úřadů a komory samotné. Podkladem pro tyto procesy je stavovský předpis o výchově a vzdělávání přijatý v roce 2012 (PVV). Je však mezi bezpochyby důležitou odbornou přípravou věnována profesní etice dostatečná pozornost?

¹⁴³ Údaje dostupné ze Studijního informačního systému Univerzity Karlovy (UNIVERZITA KARLOVA. *Studijní informační systém (verze jádra: 2422)*).

¹⁴⁴ Porovnáme-li například počet advokátů a počet soudních exekutorů, pohybujeme se při tomto srovnání o dva řády jinde; soudních exekutorů je v současnosti 152, počet advokátů překračuje čtrnáct tisíc (ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Přehled* [online]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/priloha_3_2021_01.pdf; EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam všech aktivních exekutorů (aktuální k 01.03.2023)* [online]. Dostupné z: <https://ekcr.cz/seznam-exekutoru>)

¹⁴⁵ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky* [online]. Beck-online, 2018. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mjzhe3v6mk7mnqwwljrga&groupIndex=4&rowIndex=0&refSource=search>

Předpis oprávněně klade důraz spíše na odborné vzdělávání exekutorských koncipientů. Mezi obecné zásady, které si komora tímto stavovským předpisem stanovila, patří skutečnost, že „komora přispívá způsoby stanovenými tímto stavovským předpisem k výchově a dalším formám vzdělávání, čímž umožňuje získávat, prohlubovat, rozšiřovat či obnovovat odborné znalosti členů exekutorského stavu a podílí se tak na jejich celoživotním vzdělávání a odborném růstu“.¹⁴⁶ Podíváme-li se na samotné vzdělávání exekutorských koncipientů, předpis o výchově a vzdělávání (PVV) v úvodu příslušné části definuje výchovu exekutorských koncipientů velmi obecně jako „proces, v jehož rámci koncipient cílevědomě a plánovitě získává znalosti o hmotném a procesním právu a zkušenosti potřebné pro složení exekutorské zkoušky a pro výkon exekuční činnosti a další činnosti soudního exekutora; výchova exekutorského koncipienta je zaměřena jak na zprostředkování znalostí právních předpisů a praktických zkušeností, jakož i schopností jejich použití na konkrétní právní případ, tak i na osvojení si procesních postupů a návyků nezbytných k výkonu povolání soudního exekutora a norem upravujících agendy vedené soudním exekutorem a povolání soudního exekutora, především norem etických, tak, jak vyplývají zejména ze stavovských předpisů“.¹⁴⁷ Tato obsáhlá definice je však do velké míry nic neříkající, a proto je nutné se podívat, jak je k etickému vzdělávání přistupováno v praxi.

V EK ČR zveřejněném vzdělávacím plánu pro exekutorské koncipienty pro rok 2023 je téma profesní etiky součástí tzv. adaptačního kurzu,¹⁴⁸ tedy jakéhosi seznamovacího kurzu s právní praxí a činností exekutorů, kterého se musí koncipient zúčastnit během prvního půl roku výkonu své právní praxe. Z krátkého popisu jednotlivých školení koncipientů se pak zdá, že profesní etika bude taktéž předmětem školení zaměřeného na samosprávu exekutorů a jejich kárnou odpovědnost.¹⁴⁹ Při porovnání celkové materie a počtu školení by se mohlo jevit, že pokud je profesní etice alespoň z části věnováno jedno školení ze sedmi, a navíc je ještě součástí zmíněného adaptačního kurzu, je to i s ohledem na veškerá odborná témata, kterým musí být taktéž věnována potřebná pozornost, dostatečné.

Podle vyjádření samotné EK ČR je výuka profesní etiky zaměřena právě na závazný stavovský předpis (EK), který je součástí všech úvodních a vstupních školení a seminářů, které exekutorská komora pořádá pro soudní exekutory, koncipienty, kandidáty, a dále pro vykonavatele a další zaměstnance soudních exekutorů. V rámci těchto školení jsou pak probírána pravidla a postupy

¹⁴⁶ § 2 PVV

¹⁴⁷ § 3 PVV

¹⁴⁸ § 9 PVV

¹⁴⁹ EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vzdělávací plán 2023 - koncipienti* [online]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/exekutorsti-koncipienti/2992-vzdelavaci-plan-2023-koncipienti>

při vykonávání exekuční činnosti. Současně je znalost profesní etiky vyžadována i při skládání exekutorských zkoušek.¹⁵⁰

3.4. Pravidla profesní etiky soudních exekutorů

Všechny zásadní předpisy, které do profesní etiky soudních exekutorů promlouvají, již byly v této práci v nějakém smyslu zmíněny. Jsou to tedy jak předpisy právní,¹⁵¹ tak předpisy stavovské.¹⁵² A bude to právě etický kodex soudních exekutorů (EK), který můžeme považovat za základní pramen úpravy profesní etiky soudních exekutorů a který bude předmětem rozboru této podkapitoly. Ve svých sedmadvaceti článcích se tento předpis věnuje různým oblastem výkonu exekutorské činnosti, ale i oblastem, které s ní na první pohled souvisí méně, které však exekutorský stav považoval pro profesní etiku za natolik významné, aby je do kodexu zahrnul.

Kromě členění do jednotlivých článků stojí za zmínku, že kodex je členěn do čtyřech částí; první a poslední část jsou obecnější, zabývají se věcnou a osobní působností kodexu¹⁵³ a jeho platností a účinností. Zajímavá je však tzv. informační povinnost exekutorské komory stanovená v čl. 26 EK,¹⁵⁴ podle kterého může soudní exekutor vznést vůči komoře žádost o vydání závazného písemného stanoviska k souladu exekutorem zamýšleného jednáním s normami etického kodexu. V případě, že bude následně soudní exekutor jednat v souladu s tímto vydaným stanoviskem, takové jednání nemůže být kárným proviněním. Můžeme tudíž usuzovat, že toto jednání nemůže být posouzeno jako porušení stavovského předpisu ve smyslu § 116 odst. 1 a odst. 2 EŘ. Otázkou však zůstává, zda by takové jednání mohlo být posouzeno jako porušení povinností stanovených právním předpisem, jak stanovují tytéž části exekučního řádu. Bohužel případná stanoviska exekutorské komory nejsou dostupná a taktéž případná judikatura v tomto smyslu mlčí. Část druhá etického kodexu se pak věnuje právě pravidlům profesní (profesionální) etiky soudních exekutorů,¹⁵⁵ a část třetí pak pravidlům soutěže soudních exekutorů,¹⁵⁶ která nejsou pro tuto práci zásadní.

Za zásadní a stěžejní pojem nebo hodnotu, od které se odvíjí řada dalších ustanovení, však můžeme (nejen) v rámci EK považovat důstojnost nebo také vážnost (exekutorského) stavu.

¹⁵⁰ VACULÍK, Libor. *Exekutorská komora České republiky, e-mailová reakce na dotaz k výuce profesní etiky*. 2023.

¹⁵¹ Zejména exekuční řád (EŘ), upravující exekuční činnost a zakotvující kárnou odpovědnost exekutorů, a dále pak zákon č. 7/2002 Sb., který upravuje případná kárná řízení vedená se soudními exekutory.

¹⁵² Zejména tedy EK, etický kodex soudních exekutorů, a dále pak můžeme připomenout již zmíněný kárný řád Exekutorské komory České republiky a PVV, tedy stavovský předpis o výchově a vzdělávání.

¹⁵³ Kodexem jsou přirozeně vázání všichni soudní exekutoři jmenovaní do svého úřadu ministrem spravedlnosti a vedení v příslušném seznamu Exekutorské komory České republiky, a přiměřeně se použije i pro exekutorské kandidáty a koncipienty (Čl. 1 EK).

¹⁵⁴ Čl. 26 EK.

¹⁵⁵ Čl. 3 a násl. EK.

¹⁵⁶ Čl. 14 a násl. EK.

S tímto pojmem pracuje již sám exekuční řád,¹⁵⁷ příslušné ustanovení kodexu pak říká, že „*exekutor je všeobecně povinen přispívat poctivým, čestným a slušným chováním k důstojnosti a vážnosti exekutorského stavu*“.¹⁵⁸ Inspirace etickým kodexem České advokátní komory je pak zřejmá i u tohoto ustanovení.

Pozastavit se můžeme již u samotného pojmu „stav“, který sice má určitým způsobem blízko k povolání či profesi (některými autory jsou tyto pojmy označovány jako vhodnější), je však odvozen spíše od určitých sociálně-ekonomických skupin (např. stav dělnický či zemědělský), které bychom jako homogenní profese pravděpodobně označit nemohli. Zamýšlet se lze taktéž nad existencí důstojnosti či vážnosti jako všem exekutorům společné a sdílené charakteristiky. Pokud jsme totiž morálku a svědomí v předchozích částech vztáhli k osobě jednotlivce, a je to právě jednatel, kdo bude nositelem důstojnosti s ohledem na svoji vlastní vůli a chování, je přinejmenším obtížné tyto charakteristiky přisoudit tak velké skupině lidí (a již nezáleží, zda půjde o exekutorský stav nebo příslušníky advokátní profese). Např. Jan Kober tak výše uvedené ustanovení vykládá jako souhrn důstojnosti a vážnosti jednotlivých exekutorů tvořící určitý pomyslný standard, který by měl být exekutory zachovávan.¹⁵⁹ Může tedy jít o určitou charakteristiku společnou všem exekutorům, avšak tvořenou jednotlivými dílčími vlastnostmi každého exekutora. Tento standard by pak měl být soudními exekutory zachovávan nejen při výkonu jejich činnosti, ale také v jejich osobním (občanském) životě.¹⁶⁰ Je však otázkou, zda by mělo být k chování v soukromí a při výkonu činnosti přistupováno stejně a na případná narušení důstojnosti by se mělo pohlížet se stejnou přísností, či zda by měl být pro profesní život exekutora stanoven standard vyšší. Samotný etický kodex, ani exekuční řád či judikatura kárných senátů ve věci soudních exekutorů se však k této věci nijak nevyjadřuje. Lze tak usuzovat, že míra posuzování obou situací by měla být spíše obdobná.¹⁶¹

Důležité je si povšimnout, že ona důstojnost je etickým kodexem soudních exekutorů definována či naplňována chováním, které podle daného ustanovení má být právě poctivé, čestné a slušné. Budeme-li chtít tyto jednotlivé pojmy alespoň stručně příkladem charakterizovat, můžeme se opět opřít o zdroje věnující se profesní etice advokátů, neboť kárná rozhodnutí

¹⁵⁷ § 2 odst. 2 EŘ.

¹⁵⁸ Čl. 3 EK.

¹⁵⁹ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 287–288.

¹⁶⁰ KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*.

¹⁶¹ Nutno však poznamenat, že při posuzování kárné odpovědnosti advokátů, řídicích se stejně znějícím ustanovením, je mezi těmito dvěma rovinami shledán rozdíl; například kárné rozhodnutí České advokátní komory č. 17/03 stanoví, že „*Na chování a jednání advokáta při výkonu advokacie jsou kladena daleko přísnější morální a etická kritéria než v běžném životě*“ (ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Sbirka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2002-2003, Souhrnné rejstříky ke kárným rozhodnutím České advokátní komory 1991-2003* [online]. 2004, s. 106. Dostupné z: https://www.cak.cz/images/NEVEREJNE/Ba_04_Z1.pdf).

advokátů jsou v tomto ohledu bohatší. Chování poctivé lze charakterizovat jako chování bez nepoctivosti, podvodu a lhaní¹⁶² a hezkým případem opaku by mohlo být neoprávněné užívání akademických titulů.¹⁶³ Za chování, které není slušné, můžeme jistě považovat hrubé, neslušné či urážlivé vyjadřování,¹⁶⁴ za nečestné chování pak můžeme považovat například vytváření psychického nátlaku.¹⁶⁵ Zvlášť stanovená úcta a zdvořilost je pak soudním exekutorům stanovena ve vztahu k soudům, rozhodčím orgánům, orgánům veřejné správy a dalším.¹⁶⁶ Kober k soudním exekutorům dodává, že stejně nečestné, jako takové chování samotného exekutora, by bylo podle jeho názoru i takové chování exekutorského koncipienta, vykonavatele či jiného zaměstnance soudního exekutora, neboť je povinností exekutora tyto osoby proškolit a řídit tak, aby k těmto situacím nedocházelo.¹⁶⁷ Tomu přisvědčuje i čl. 11 odst. 3 etického kodexu, který stanovuje, že exekutor musí vést exekutorský úřad tak, aby nebyla snižována důstojnost exekutorského stavu.¹⁶⁸

Poslední oblastí, která zde bude zmíněna, jsou povinnosti exekutorů ve vztahu k exekutorským koncipientům. Velmi stručně se exekutorským koncipientům věnuje exekuční řád, kde se však většina ustanovení zabývá zápisem či vyškrtnutím koncipienta ze seznamu vedeného Exekutorskou komorou České republiky. Pouze § 21 stanovuje, jakými úkoly může či nemůže soudní exekutor koncipienta pověřit.¹⁶⁹ Podrobněji se tak vztahu exekutor – koncipient věnuje právě etický kodex v čl. 10. Odstavec první tohoto článku stanoví obecně, že „*Exekutor je povinen umožnit exekutorskému koncipientovi, který je k němu v pracovním poměru, účelnou právní praxi, pečlivě ho vést a dohlížet na něj tak, aby získal znalosti a zkušenosti potřebné ke složení exekutorské zkoušky a k výkonu exekuční a další činnosti a aby si osvojil a dodržoval pravidla profesionální etiky.*“¹⁷⁰ Zjevným cílem tohoto ustanovení je zakotvit profesní výchovu a vzdělávání koncipientů a zabezpečení zachování exekutorské profese. Bylo by možné dokonce říci, že toto ustanovení zakotvuje stejně tak povinnost exekutora jako i právo koncipienta na podílení se na exekuční činnosti a čerpání zkušeností, které povedou k tomu, že bude jednou

¹⁶² SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 290.

¹⁶³ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 21. 3. 2003 sp. zn. K 92/02, ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2002-2003, Souhrnné rejstříky ke kárným rozhodnutím České advokátní komory 1991-2003*, s. 81.

¹⁶⁴ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 26. 6. 1998 sp. zn. K 127/98. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 1998 - 1999* [online]. 2001, s. 22. Dostupné z: https://www.cak.cz/images/NEVEREJNE/BA_01_Z2.pdf

¹⁶⁵ Rozhodnutí kárné komise ČAK ze dne 15. 3. 2002 sp. zn. K 123/01, ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2002-2003, Souhrnné rejstříky ke kárným rozhodnutím České advokátní komory 1991-2003*, s. 95.

¹⁶⁶ Čl. 12 odst. 1 EK.

¹⁶⁷ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 292.

¹⁶⁸ Čl. 11 odst. 3 EK.

¹⁶⁹ § 19 až § 22 EŘ.

¹⁷⁰ Čl. 10 odst. 1 EK.

po splnění stanovených podmínek schopen složit exekutorské zkoušky a řádně vykonávat exekuční činnost v rámci svého vlastního exekutorského úřadu. Neboť smyslem existence koncipientů není zaměstnanecká práce pro exekutora a tvoření zisku na jeho straně. Právní předpisy exekutora opravňují, aby pro své potřeby a za stanovených podmínek zaměstnával na svém exekutorském úřadu potřebné zaměstnance (ačkoliv provádění „kancelářských úkonů“ by soudní exekutor v souladu s etickým kodexem měl svěřit pouze osobám bezúhonným, odpovědným a s potřebnou kvalifikací).¹⁷¹ Účelem koncipientů je právě obnovování personálního základu profese v čase¹⁷² tak, jak tento přirozeně i nepřirozeně ubývá. Ve vztahu k profesní přípravě pak další podrobnosti stanovuje stavovský předpis o výchově a vzdělávání. Za potřebné podmínky pro rozvoj je pak podle etického kodexu exekutorů možné považovat například přiměřenou mzdu,¹⁷³ kterou však Exekutorská komora dále nespécifikuje. Obdobně jistě zájemce o exekutorskou profesi zamrzí fakt, že na rozdíl od advokátů¹⁷⁴ exekutoři nemají předpisem stanovenou povinnost umožnit koncipientovi přípravu na exekutorské zkoušky. Nutno zmínit, že advokátním koncipientům je dokonce poskytován čas na přípravu i v případě, že tyto zkoušky opakují.

3.5. Nezávislost a nestrannost soudních exekutorů

Obecně je možné za nejproblematictější aspekt profese soudních exekutorů ve vztahu k profesní etice požadovat samotné zprivatizování této profese oproti původnímu soudnímu výkonu rozhodnutí, které přinesl v roce 2001 exekuční řád. Mluvíme tedy o soukromoprávní povaze soudních exekutorů tak, jak již byla naznačena výše. Výraznými kritiky současné právní úpravy exekučního řízení jsou členové české Pirátské strany. Ačkoliv se autor této práce striktně zdržuje jakéhokoliv politického zkrslení pohledu na danou problematiku (ač se toto může jevit jako téměř nemožné) a není členem ani voličem Pirátské strany, pro dokreslení některých názorů na status quo je možné zmínit jejich návrh na novelizaci exekučního řádu, resp. důvodovou zprávu k němu, která tvrdí, že je to právě ekonomická motivace soudních exekutorů, která vede k případům, kdy je soudní exekutor „*nucen jít nad rámec zákona či zvolit nepřiměřené prostředky, jinak by byla ohrožena jeho ekonomické existence*“.¹⁷⁵ Naproti tomu, co v důvodové zprávě tvrdili sami zákonodárci, lze uvažovat nad tím, jestli potřeba generovat zisk nevede namísto k upevnění

¹⁷¹ Čl. 11 odst. 3 EK.

¹⁷² SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 305.

¹⁷³ Čl. 10 odst. 5 EK.

¹⁷⁴ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky*, Čl. 15 odst. 5.

¹⁷⁵ ČESKÁ PIRÁTSKÁ STRANA. *Důvodová zpráva, zákon o exekučním řádu* [online]. Dostupné z: <https://exekuce.pirati.cz/assets/pdf/duvodova-zprava-navrhu-lepsich-exekuci.pdf>

nezávislosti soudního exekutora k jeho praktické závislosti na jednom z účastníků exekučního řízení, a to nepřekvapivě na oprávněném. V praxi jsou velmi často mezi soudním exekutorem a oprávněným uzavírány smlouvy o vedení či o provádění exekucí, které by např. v případě ekonomicky významných subjektů s velkým počtem pohledávek (jako jsou například banky či pojišťovny) mohly mít na ekonomickou soběstačnost daného exekutora velký vliv. Pokud by se totiž například některý z těchto „klientů“, jehož pohledávky budou tvořit velkou část řízení vedených jedním soudním exekutorem, rozhodl, že svá řízení převede na jiný exekutorský úřad, mohou být následky takového odlivu pro původního soudního exekutora až likvidační. Taková obava pak může vzbuzovat pochybnosti o tom, zda je exekutor při svém postupu skutečně nezávislý a nestranný tomu, kdo nad ním má velkou ekonomickou moc. Soudní exekutor by však z podstaty své funkce neměl být jen nezávislým na státu (ač je to taktéž žádoucí), ale právě především na účastnících exekučního řízení tak, aby byla zachována jedna ze zásadních zásad procesního práva, tedy rovnost účastníků řízení před soudem.¹⁷⁶ Není tedy důsledkem zamýšlené hospodářské nezávislosti na státu naopak závislost soudních exekutorů na soukromých subjektech? Jak bude ukázáno na příkladech z judikatury dále, může existovat přinejmenším důvodná obava, že v některých případech tomu tak je.

I samotný aspekt zisku, který exekutorovi přímo plyne z jeho zákonem předpokládané činnosti, se může jevit jako problematický. Ačkoliv zákonodárce i samotný Ústavní soud zastávají názor, že nezávislost exekutora na státu (a to i nezávislost ekonomická) je předpokladem jeho nestrannosti při výkonu exekuční činnosti, oprávněně se objevuje otázka, zda i tento aspekt nemůže v některých případech nezávislost exekutora nabourávat, nebo alespoň vzbuzovat o ní jisté pochybnosti. A nemusí se jednat o již zmíněné ohrožení ekonomické existence exekutora a jeho úřadu, ale o prostě obohacení sebe či svých blízkých nad rámec odměny či úplaty, která mu za jeho činnost v souladu s právními předpisy náleží.

Soudní exekutor také běžně nevykonává svou činnost sám; exekutorský úřad může čítat až desítky zaměstnanců, včetně kandidátů a koncipientů, kteří se na výkonu exekuční činnosti nějakým způsobem podílí, a na jejichž mzdy musí soudní exekutor získat prostředky. Jak bylo naznačeno výše, soudních exekutorů je sice stanovený počet, který není nijak vysoký, ale i tak si jednotlivé úřady mohou navzájem konkurovat. Jan Kober trefně píše, že ona hospodářská nezávislost soudního exekutora je spíše jakýmsi samostatným (soukromým) postavením

¹⁷⁶ Zásada rovnosti účastníků je pak vyjádřena již v čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a taktéž je vyjádřena v §18 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Obecně je taktéž vyjádřena v čl. 96 odst. 1 Ústavy (Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky; Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky).

exekutora, které by se se skutečnou nezávislostí nemělo zaměňovat. Současně také uvádí, že exekutorské úřady nejsou fakticky omezeny co do počtu zaměstnanců, obratu, teritoriálně,¹⁷⁷ a je možné dodat, že ani v počtu řízení, která mohou vést. Můžeme tedy pozorovat, že na exekučním „trhu“, použijeme-li opravdu ekonomickou terminologii, která je s ohledem na uvedené vypovídající, se vyskytují menší úřady, ale také „velké ryby“. Uživit takový celek znamená generovat dostatečné množství zisku, tedy mít dostatečný počet (lukrativních) exekučních řízení, a tedy i mít dobré vztahy s těmi, kdo tato řízení na daný úřad přináší, případně být schopen tyto „klienty“ od jiných exekutorů získat.

EK pro takové případy sice myslí i na pravidla soutěže soudních exekutorů, ale ani ta nemohou narušit svobodnou volbu exekutora oprávněným, a samozřejmě to ani není jejich cílem. Soudní exekutoři jsou vázáni obecnými soutěžními předpisy a jejich nerespektování je porušením profesionální etiky,¹⁷⁸ a může být tedy mj. i kárným proviněním. Obecně však klade stavovský předpis důraz na čestnost a poctivost postupu soudního exekutora v rámci soutěže, omezuje, kde a jakým způsobem může soudní exekutor pomocí reklamy propagovat své služby nebo kde a jaká může či nemůže používat označení.¹⁷⁹ Jako zajímavost lze uvést článek 15 EK, který obsahuje jakési antidumpingové ustanovení, které soudním exekutorům zakazuje účtovat si za exekuční či další činnost odměnu nižší, než je tzv. odměna tarifní,¹⁸⁰ anebo odměnu žádnou.¹⁸¹ Takový postup je pak podle EK dokonce závažným porušením pravidel soutěže mezi exekutory. Obdobně se ani exekutor nemůže smluvně zavázat k tomu, že nebude na oprávněném požadovat žádné náklady za provedenou exekuční a další činnost.¹⁸²

U menších exekutorských úřadů lze předpokládat větší míru nezávislosti, když tito exekutoři skutečně vykonávají svou činnost ve svém blízkém okolí a v různorodějších věcech, pravděpodobně však budou také méně výnosnější.¹⁸³ Stále se ale vracíme k tomu, že ona hospodářská (ne)závislost může soudního exekutora naopak velmi svazovat, jeho „soukromé“ postavení jej pak může ovlivňovat tím směrem, že by se mohl pokoušet v rozporu s právními či stavovskými předpisy obohatit sám sebe nebo i další osoby.

Nejsou to ale samozřejmě pouze procesní zásady, které nestrannost a nezávislost soudního exekutora vyžadují. Samotný exekuční řád stanoví, že „*Exekutor vykonává exekuční činnost*

¹⁷⁷ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 285.

¹⁷⁸ Čl. 14 odst. 3 EK.

¹⁷⁹ Srov. čl. 14 odst. 1 a čl. 20 odst. 1 EK.

¹⁸⁰ Stanovená vyhláškou č. 330/2001 Sb., Ministerstva spravedlnosti o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem.

¹⁸¹ Více např. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 8/2011 - 128. 2012.

¹⁸² Čl. 15 EK.

¹⁸³ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 285.

nezávisle.“ a taktéž, že „*Exekutor je povinen vykonávat svědomitě své povolání a při jeho výkonu a v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost exekutorského povolání nebo ohrozit důvěru v nezávislý, nestranný a spravedlivý výkon exekuční činnosti.*“¹⁸⁴ Obdobnou úpravu můžeme nalézt jak u advokátů,¹⁸⁵ tak u soudců,¹⁸⁶ avšak s drobnými rozdíly.¹⁸⁷ Podstatným ustanovením, které má chránit a zabezpečit nezávislost a nestrannost soudního exekutora, je také ustanovení § 3 exekučního řádu, které v odstavci 1 stanovuje, že soudní exekutor vykonává exekuční a další činnost za úplatu, čímž fakticky přímo potvrzuje zisk jako jeden ze základních prvků činnosti soudního exekutora, a v odstavci 2 dále soudní exekutory omezuje na některých výdělečných činnostech. Konkrétně je činnost soudního exekutora neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku, na druhou stranu je mu pak dovoleno vykonávat i za úplatu činnost vědeckou, publikační, pedagogickou, tlumočnickou, znaleckou, uměleckou a činnost v poradních orgánech.¹⁸⁸ Důležitosti tohoto ustanovení a jeho významu pro nezávislost soudních exekutorů ostatně přisvědčil i Ústavní soud ve svém shora citovaném nálezu.¹⁸⁹ Smyslem tohoto ustanovení je zajistit, aby veřejnost vnímala exekutora jako nestrannou osobu, které vykonává svou činnost nezávisle na dalších subjektech, a současně je jeho úkolem zabránit potenciálnímu střetu zájmů a omezení situací, kdy exekutor nebude jednat nezávisle a nestranně. I při výkonu dovolených činností by pak soudní exekutor měl požadované nezávislosti a nestrannosti dbát a předcházet případným pochybnostem. Přitom je také nezbytné, aby i při výkonu těchto dovolených činností nedošlo k narušení důstojnosti exekutorského povolání.¹⁹⁰ Nezávislý výkon profese soudního exekutora je taktéž podpořen tím, že exekutor je při své činnosti vázán pouze Ústavou, zákony a jinými právními předpisy a v poslední řadě rozhodnutími soudů vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení.¹⁹¹ Ve způsobu, jakým je nezávislost exekutora a soudce vyjádřena, můžeme jistě (alespoň co do textace) spatřovat jistou podobnost. Lze tvrdit, že je dokonce nezávislost exekutorská od té soudcovské odvozena.¹⁹² Kober však

¹⁸⁴ § 2 odst. 1 a 2 EŘ

¹⁸⁵ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, § 3 odst. 1.

¹⁸⁶ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), § 79 odst. 1.

¹⁸⁷ V zákoně o advokacii zmínku o nestrannosti advokáta nenajdeme, nejspíše proto, že takový požadavek by šel proti samotné podstatě této profese. Místo nestrannosti tak zákonodárce u advokátů klade požadavek čestnosti, který jej jednak omezuje v tom, jakými způsoby může hájit zájmy svého klienta, a současně jej chrání před požadavky klientů, které by mohly určitou pomyslnou etikou čáru překračovat (HAPLA, Martin a Tomáš FRIEDEL. *Profesní etika právníků*, s. 282).

¹⁸⁸ § 3 odst. 2 EŘ

¹⁸⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 372/04 ze dne 8. 8. 2005.

¹⁹⁰ KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*, k § 3.

¹⁹¹ § 2 odst. 1 EŘ.

¹⁹² Např. výše rozebírané ustanovení § 3 odst. 2 EŘ představuje určitou variaci na obdobné ustanovení obsažené v § 85 zákona o soudech, soudcích, a obdobně také v § 24 odst. 6 zákona o státním zastupitelství. To ostatně

k tomuto dodává, že toto odvození nerespektuje odlišnost obou profesí, když soudní exekutor fakticky vykonává pouze určitý stálý a specifický úkol, pro který na něho byly přeneseny některé pravomoci, a současně je na rozdíl od soudců podnikatelem s osobní odpovědností za hospodářskou efektivitu své činnosti.¹⁹³ Ani toto obtíženější postavení však nesmí být na úkor jeho nestrannosti a nezávislosti.¹⁹⁴ Hlavní myšlenkou tedy zůstává, že stejně jako postavení i nezávislost soudců a exekutorů se liší, ač byla do právních předpisů včleněna podobně, resp. byla jedna od druhé odvozena.

Rozdíl v nezávislosti soudního exekutora a soudce pak potvrdil i sám zákonodárce, který v důvodové zprávě k exekučnímu řádu uvedl, že nezávislost soudního exekutora „*má užší rozsah než nezávislost soudce*“. Podle jeho tvrzení jde o nezávislost institucionární, kdy soudní exekutor je vázán pouze právním řádem a rozhodnutími soudů, které patří do soustavy exekučních orgánů. Naopak exekutor není při výkonu své činnosti povinen respektovat pokyny jiných státních orgánů a funkčně podléhá státnímu dohledu vykonávanému Ministerstvem spravedlnosti.¹⁹⁵ Časté novelizace právní úpravy však svědčí o původní nedokonalosti kontroly soudních exekutorů ze strany odpovědných složek státu. V současné době podléhají soudní exekutoři jak kontrole ze strany exekutorské komory, tak ze strany exekučních (okresních) soudů a Ministerstva spravedlnosti České republiky. Sama komora v minulosti nešetřila kritikou směrem k takto nastavenému systému, který je podle vyjádření jejích představitelů politicky motivován. Například v reakci na slova bývalého ministra spravedlnosti Roberta Pelikána o nedostatečné kontrole soudních exekutorů komora ve svém vyjádření uvádí,¹⁹⁶ že soudní exekutoři jsou nejkontrolovanější právní profesí a daný exekutorský úřad může být předmětem některé z kontrol dokonce i několikrát ročně.¹⁹⁷

Požadovaná nezávislost soudních exekutorů je podle zákonodárce chráněna taktéž způsobem jeho jmenování a odvolání, a právě taktéž pomocí disciplinárních postihů. Rovněž je zmiňována

potvrzuje i Nejvyšší správní soud ve své judikatuře (Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích); Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství; Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018 - 44. 2019; Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 1/2017 - 126. 2017).

¹⁹³ SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*, s. 283.

¹⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018 - 44.

¹⁹⁵ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, k § 2.

¹⁹⁶ EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Reakce Exekutorské komory ČR k údajně slabé kontrole soudních exekutorů* [online]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2253-reakce-exekutorske-komory-cr-k-udajne-slabe-kontrola-soudnich-exekutoru?w=>

¹⁹⁷ Pro úplnost: oprávnění kontrolních subjektů je zakotveno v § 7 EŘ. Ministerstvo spravedlnosti provádí státní dohled z vlastního podnětu nebo na základě písemných podnětů a prověřuje zákonnost postupu exekutora, dodržování kancelářského řádu a plynulost a délku řízení. Exekutorská komora vykonává zejména dohled nad činností exekutora a řízením úřadu, a to v souladu s příslušným stavovským předpisem na základě podnětů a rozvrhu práce kontrolní komise komory. Státní dohled vykonává taktéž předseda příslušného exekučního soudu.

neslučitelnost výkonu funkce soudního exekutora s pracovním poměrem či jiným obdobným pracovněprávním vztahem, či možností odmítnout vykonat určitý úkon.¹⁹⁸

Pro účely a cíle této práce je nutné dodat, že i samotný EK ve svém čl. 5, který je nazván „*Základní pravidla*“, stanovuje soudním exekutorům povinnost postupovat ve věcech, v nichž byl pověřen provedením exekuce ale i při výkonu další činnosti, nezávisle, svědomitě a pečlivě.¹⁹⁹ Nezávislost a nestrannost soudních exekutorů je tak požadavek, který prostupuje jak právním řádem, tak stavovskými předpisy a přirozeně s ním pracuje i judikatura kárných senátů, které bude pozornost věnována v další podkapitole. V této práci s ní tedy bude nakládáno za propojení všech těchto pramenů.

3.5.1. Hospodářská nezávislost a nestrannost soudních exekutorů – vybraná judikatura

Problematika výše rozebírané nezávislosti a nestrannosti soudního exekutora ve vztahu k jeho soukromému postavení a hospodářské situaci se promítají i do dosavadní rozhodovací praxe kárných senátů Nejvyššího správního soudu. Z dostupných dosavadních rozhodnutí kárných senátů v řízení o kárné odpovědnosti soudních exekutorů byla vybrána ta, které se této problematice věnují. Zásadním kritériem výběru byla tedy právě řešená (hospodářská) nezávislost a nestrannost soudních exekutorů. V dílčích otázkách jsou pak pro potvrzení některých závěrů a názorů NSS využita i rozhodnutí, která se týkala jiných otázek. Pro přehlednost, nastínění řešené problematiky a vyložení právních názorů, které NSS ve této věci zaujímá, rozdělíme tuto podkapitolu na dvě části.

První a kárnými senáty opakovaně řešenou problematikou je majetková účast soudních exekutorů v obchodních společnostech. Pro důsledné vymezení problematiky je předně nutné ještě jednou uvést, jaké podmínky v tomto ohledu kladou na soudní exekutory právní a stavovské předpisy. Předně, etický kodex soudních exekutorů požaduje, aby soudní exekutor při své (nejen exekuční) činnosti vystupoval nezávisle.²⁰⁰ Podle exekučního řádu je činnost exekutora neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku, a taktéž s dalšími výjimkami, které zákon umožňuje; jedná se o činnost vědeckou, publikační, pedagogickou, tlumočnickou, znaleckou, uměleckou a činnost v poradních orgánech vlády, ministerstev, jiných ústředních orgánů státní správy a v orgánech samosprávy, které mohou být vykonávány i za úplatu.²⁰¹ EK pak toto omezení dále rozvádí a upřesňuje, když uvádí, že touto jinou výdělečnou

¹⁹⁸ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.*

¹⁹⁹ Čl. 5 odst. 1 EK.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ § 3 odst. 2 EŘ.

činností se rozumí „účast soudního exekutora na podnikání, jehož předmět nezahrnuje exekuční a další zákonem povolenou činnost soudního exekutora dle ustanovení § 3 odst. 1 exekučního řádu“. Zejména pak stavovský předpis jmenuje účast exekutora ve statutárních a kontrolních orgánech obchodních společností.²⁰² Toto omezení je nutné v souladu se stávající judikaturou vykládat velmi striktně.

NSS již ve svém rozhodnutí ze dne 13.12.2011 dovedl, že působení soudního exekutora ve statutárních orgánech obchodních společností není možné ani v případě, kdy soudní exekutor takovou funkci vykonává bezplatně. Kárný senát toto tvrzení odůvodnil tím, že působení člena statutárního orgánu (v daném případě člena představenstva a předsedy představenstva akciové společnosti) je činností zásadně úplatnou, přičemž tyto účinky nelze vyloučit ani změnit tím, že daný soudní exekutor si s příslušnou obchodní společností ujednal, že funkci člena a předsedy představenstva bude vykonávat zcela bezplatně. Funkce člena statutárního orgánu obchodní společnosti je tak podle NSS určena k získávání příjmů a je tedy výdělečnou činností.²⁰³ Současně se kárný senát neztotožnil s tvrzením kárně obžalovaného v dané věci, že funkci člena a předsedy představenstva obchodní společnosti vykonával pouze za účelem správy vlastního majetku, což vyvozoval z toho, že spolu se svou manželkou byl vlastníkem 70 – 80 % akcií této akciové společnosti.²⁰⁴ Na základě výše uvedeného lze považovat členství ve statutárních orgánech obchodních společností za neslučitelné s činností soudního exekutora bez výjimek.

Poněkud složitější jsou však situace, kdy je soudní exekutor držitelem podílu nebo akcií obchodní společnosti, aniž by měl ve statutárním orgánu účast. Obecně lze totiž mít za to, že taková skutečnost není v rozporu se zákazem výdělečných aktivit exekutora, neboť se jedná právě o udržování a správu majetku exekutora,²⁰⁵ tedy o činnost soudním exekutorům obecně dovolenou.²⁰⁶ Z dosavadní judikatury však na druhou stranu neplyne ani to, že jakákoliv účast soudního exekutora je v souladu s právem a záleží tak na konkrétních okolnostech daného případu.²⁰⁷ Těmi může být například míra majetkové účasti soudního exekutora na obchodní společnosti a případný status osoby ovládající, tedy osoby, která může přímo či nepřímo

²⁰² Čl. 4 EK.

²⁰³ Výdělečnou činností se se podle Nejvyššího správního soudu rozumí „každá právem dovolená činnost, která je vykonávána za účelem získání majetkového prospěchu.“ (Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 13 Kse 23/2009 - 95. 2011).

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) komentář*, k § 3.

²⁰⁶ Obdobně je tomu také u udržování a pronájmu nemovitostí, ačkoliv i u těchto činností musí soudní exekutor o zachování své nezávislosti dbát a předcházet pochybnostem veřejnosti o dodržování tohoto principu. Z takového vyjádření Nejvyššího správního soudu tedy můžeme vyvozovat, že i tyto činnosti by mohly za určitých podmínek narušit nezávislost exekutora, a představovat tak kárný delikt.

²⁰⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018 - 44.

uplatňovat rozhodující vliv v obchodní korporaci,²⁰⁸ případně většinového společníka.²⁰⁹ Na druhou stranu, ani stoprocentní účast soudního exekutora na obchodní společnosti nemusí být kárným deliktem. Zde by se (opět) jednalo například o situace, kdy není obchodní společnost zřízena za účelem podnikání, ale čistě za účelem správy majetku exekutora,²¹⁰ která je stávající zákonnou úpravou stanovena jako výjimka z obecného zákazu.

V případě, že by však řešená obchodní společnost byla založena za účelem podnikání a reálně takové podnikání provozovala, je nutné se věci zaobírat důkladněji. Relevantní pro posouzení dané věci pak může být hned několik okolností. První z nich je předmět podnikání dané společnosti a jeho blízkost či konkurence vůči exekutorské činnosti. V kárnými senáty řešených případech se jednalo o společnosti podnikající v oblasti realitní činnosti,²¹¹ která podle těchto rozhodnutí naplňuje znaky porušení ustanovení § 3 odst. 2 exekučního řádu, a současně dokonce i § 2 odst. 2 exekučního řádu; tedy, jedná se nejen o neslučitelnou výdělečnou činnost, ale také o skutečnost, která je s to ohrozit důvěru v nezávislý, nestranný a spravedlivý výkon exekuční činnosti. Obdobně zde dochází k porušení oné nezávislosti, která je vyžadována i etickým kodexem. Tento závěr Nejvyššího správního soudu lze hodnotit jako zcela logický; vezmeme-li v potaz, jakou činnost soudní exekutor vykonává, a jak významnou část v ní mohou mít a reálně i mají dražby věcí nemovitých, je zcela oprávněné se domnívat, že důvěra veřejnosti v nestrannost a nezávislost takového soudního exekutora může být tímto podnikáním zásadně ohrožena.

Další z kárnými senáty opakovaně zvažovaných skutečností jsou případné vazby soudního exekutora na statutární orgán společnosti. Jeho přímá účast v takovém orgánu je (jak bylo stanoveno výše) bez pochybností v rozporu s právními a stavovskými předpisy, avšak blízký vztah s členem nebo členy takového orgánu může mít velmi obdobný důsledek. Typicky si můžeme představit příklad, kdy je členem statutárního orgánu osoba blízká²¹² vůči soudnímu exekutorovi, tedy ať už je to manžel, manželka či sourozenec, což byly případy kárnými senáty řešené. V takové situaci pak mohou vyvstávat důvodné pochybnosti o tom, kdo skutečně pravomoci statutárního orgánu vykonává, zda nedochází k ovlivnění či k nepřímému ovládnutí právnické osoby, zda naopak nemá obchodní společnost z takového propojení nějaké výhody či se dokonce na exekuční činnosti nepodílí. V řešených případech byly zjevné vazby exekutorského úřadu a obchodní společnosti taktéž zřejmé díky personálnímu provázání obou subjektů (člen statutárního orgánu

²⁰⁸ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 74.

²⁰⁹ Tamtéž, § 73.

²¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018 - 44.

²¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 1/2017 - 126; Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2013 - 48. 2014; Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018 - 44.

²¹² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 22 odst. 1.

a současně bratr soudního exekutora byl na exekutorském úřadě zaměstnán jako vykonavatel), shodné adrese jejich sídla či dokonce reklamou realitní společnosti na budově exekutorského úřadu.²¹³ Všechny tyto dílčí okolnosti mohou být zásadní pro vytvoření celkového obrazu situace a zvážení, zda je tento stav způsobilý nezávislost a nestrannost soudního exekutora v rozporu s § 2 odst. 2 exekučního řádu a taktéž v rozporu s EK ohrozit.

Pro posouzení, zda dochází k porušení ustanovení § 3 odst. 2 exekučního řádu je pak relevantní, zda mezi obchodní společností a exekutorským úřadem existují (přímé) obchodní vazby²¹⁴ (v další judikatuře se taktéž mluví o „právních i faktických“ vazbách mezi exekutorským úřadem a danou společností, které jsou způsobilé navodit dojem, že exekutorská činnost je vykonávána danou obchodní společností nebo osobami, které za ni vystupují). A je to právě tato provázanost činnosti exekučního úřadu s obchodní společností, která byla kárným senátem označena za nezákonnou.²¹⁵ V řešeném případě bylo soudní exekutorce kárným žalobcem dávano za vinu, že obchodní společnosti, ve které vlastnila téměř 100 % akcií, svěřila neoprávněně část činností souvisejících s exekuční činností. V souvislosti s tím měla mj. společnosti neoprávněně zpřístupnit exekuční spisy a porušit povinnost mlčenlivosti.²¹⁶ Ke vzniku těchto protizákonných (obchodních) vazeb mělo dojít taktéž tím způsobem, že manžel kárně obviněné soudní exekutorky a současně předseda představenstva dotčené akciové společnosti byl uváděn jako kontaktní osoba pro připravované dražby na internetových stránkách exekučního úřadu, na externích internetových stránkách pak figuroval dokonce jako jediná kontaktní osoba z exekutorského úřadu, aniž by někdy byl na tomto úřadě zaměstnán. Pro úplnost je vhodné uvést, že právní předpisy umožňují soudnímu exekutorovi, aby v rámci exekučního úřadu zaměstnal zaměstnance, kteří na základě jeho písemného pověření mohou vykonávat úkony exekuční činnosti, včetně činností dalších.²¹⁷ Judikatura i komentářová literatura k tomuto ustanovení dovozuje, že jsou to právě pouze zaměstnanci soudního exekutora, kteří jeho jménem za exekutorský úřad vystupují, a které může soudní exekutor v souladu se zákonem pověřit provedením jednotlivých úkolů v rámci exekuční i další činnosti.²¹⁸

Na základě rozebírané judikatury lze uzavřít, že v podstatě jakákoliv majetková účast soudního exekutora v obchodních společnostech, které provozují podnikání, může porušovat pravidla stanovená etickým kodexem soudních exekutorů i exekučním řádem. Záleží tedy vždy na

²¹³ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018 - 44.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 1/2017 - 126.

²¹⁶ § 31 odst. 1 EŘ.

²¹⁷ § 5 EŘ.

²¹⁸ KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*, k § 5.

okolnostech konkrétního případu a na jejich posouzení kárným senátem. Za zásadní pro toto posouzení pak lze považovat předmět podnikání dané obchodní společnosti a její obchodní či personální propojení s exekutorským úřadem.

Druhou částí problematiky nezávislosti a nestrannosti soudních exekutorů je již zmíněná (ne)závislosti soudního exekutora na účastnících exekučního řízení, zejména pak ve vztahu k oprávněnému. V předchozích podkapitolách byla již řešen aspekt hospodářské nezávislosti exekutora a ohrožení této nezávislosti v případě vytvoření silných ekonomických vazeb na oprávněném či skupině oprávněných.

Pro ilustraci této problematiky bude použit následující příklad z judikatury Nejvyššího správního soudu. Předně je však třeba podotknout, že v řešeném případě NSS kárné řízení v souladu s právními předpisy²¹⁹ zastavil,²²⁰ neboť dospěl k závěru, že kárná žaloba, resp. návrh na zahájení kárného řízení, byla podána po plynutí subjektivní šestiměsíční lhůty, která začíná běžet ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl o skutečnostech týkajících se kárného provinění, které jsou rozhodné pro podání návrhu.²²¹ Kárný senát se tak touto kárnou žalobou věcně nezabýval. V dalším obdobném případě pak kárný senát soudního exekutora kárné obžaloby zprostil, neboť podle jeho názoru namítané skutky nebyly kárným proviněním.²²² S ohledem na důvody, které soud k takovým závěrům vedly a pro vykreslení problematiky je však vhodné i tato rozhodnutí zmínit.

Nezávislost a nestrannost soudního exekutora je stanovena jak v právních, tak ve stavovských předpisech a je projevem procesních zásad civilního procesu, jakož i základních zásad, které jsou vyjádřeny v Ústavě a Listině základních práv a svobod, tedy zásady rovnosti účastníků před soudem (jak bylo již rozebráno výše). V exekučním řízení jsou úkony soudního exekutora považovány za úkony soudu²²³ a soudní exekutor by tedy neměl upřednostňovat zájmy a práva ani povinného, ani oprávněného. Problematika možné závislosti exekutora na oprávněném očividně neupoutala pozornost jen autora této práce, ale mj. i samotné profesní organizace. Už samotný vznik takové závislosti je totiž podle předsedy kontrolní komise EK ČR, který byl v daném případě kárným žalobcem,²²⁴ kárným proviněním, neboť takový stav je podle něj v rozporu

²¹⁹ Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, § 14 písm. a).

²²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 2/2020 - 75. 2020.

²²¹ Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, § 9 odst. 1.

²²² Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 2/2016 - 66. 2017.

²²³ § 28 EŘ.

²²⁴ Je vhodné si povšimnout, že kárným žalobcem není v tomto případě ministr spravedlnosti nebo předseda okresního soudu. Impulz k řešení situace prostřednictvím kárné žaloby tak pochází přímo z řad soudních exekutorů, jejichž velkým zájmem je ochrana dobrého jména a pověsti jejich profese. Samozřejmě, pohled kárného žalobce, ať už je jím kdokoliv, nelze ztotožňovat s názorem soudu. Ale za zmínku jistě stojí, že protizákonnost a tvrzenou kárnou odpovědnost za tyto skutky spatřují příslušníci exekutorského stavu.

s § 2 odst. 2 exekučního řádu, a současně taktéž v rozporu s čl. 3 odst. 1 EK. Skutečnost že soudní exekutor připustí vznik takového stavu a pochybnost o tom, zda exekutor není jedné ze stran příkloněn, může v očích veřejnosti a účastníků (dalších) řízení vyvolat důvodné pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti. Lze však uvažovat i o tom, že v daném případě exekutor tyto zásady skutečně porušil, když podle názoru kárného žalobce systematicky přiznával oprávněnému, resp. skupině oprávněných, kteří byli všichni v zastupování týmž právním zástupcem, náklady právního zastoupení za úkony, které byly podle názoru kárného žalobce úkony šablonovými a formulářovými, obecně nadbytečnými a jejich cílem bylo vytváření příslušenství. Žalobce pak sám spatřoval souvislost mezi vzniklou ekonomickou závislostí soudního exekutora a tímto umělým navyšováním pohledávky povinného (konkrétně žalobce uvedl, že tato závislost je příčinou i důsledkem tohoto systému).²²⁵ Připojíme-li úzké vazby mezi kárně obviněným a právním zástupcem skupiny oprávněných, kterou kárný žalobce taktéž namítal, je lze se s argumentací kárného žalobce o porušení čl. 3 odst. 1 a čl. 5 odst. 1 EK soudních exekutorů ztotožnit.

Budeme-li se chtít blíže zaobírat neoprávněným přiznáváním nákladů oprávněného za právní zastoupení (budeme-li pracovat s tezí, že to může být přímým důsledkem ekonomické závislosti exekutora na oprávněném), musíme se podívat na rozsudek vydaný v jiném kárném řízení. V něm sice ekonomická závislost na oprávněném soudnímu exekutorovi namítána není (a je tak zřejmé, že tento postup nemusí být rozhodně pouze důsledkem této závislosti), ale kárný senát se touto situací věcně zabýval. Současně i exekutorovi vytýkané skutky jsou téměř shodné s předcházejícím případem a je tak možné se opřít o závěry kárného senátu. Ten v první řadě potvrdil dřívější závěry NSS o tom, že „*kárnou odpovědnost exekutora nelze dovozovat ze skutečnosti, že tento zastává právní názor odlišný od právního názoru kárného žalobce*“.²²⁶ Nejvyšší správní soud taktéž vyslovil, že příkaz k úhradě nákladů je zvláštním typem rozhodnutí, který spadá pod rozhodovací činnost soudního exekutora a je považován za úkon soudu. Jeho eventuální nezákonnost či nepřezkoumatelnost pak není kárným deliktem, neboť vady takového rozhodnutí by měly být řešeny jinými způsoby, které právní řád nabízí (a jejich rozbor není předmětem této práce). Odlišná situace by však podle kárného senátu nastala v případě, kdy by „*při rozhodování soudního exekutora šlo o extrémní vybočení ze zákonem stanoveného postupu, pod něž lze podřadit porušení zřejmého a nesporného ustanovení zákona, případně jeho*

²²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 2/2020 - 75.

²²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 2/2016 - 66; srov. také Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 6/2010 - 54. 2011.

interpretaci naprosto extrémním a nepřijatelným způsobem“.²²⁷ Jelikož však v této problematice je nejednotná judikatura exekučních soudů a stejně tak i postup a názor kontrolních orgánů na účelnost jednotlivých právních úkonů, neměl NSS postup kárně obviněného za excesivní a kárně obviněného kárně žaloby zprostit.

Je jistě škoda, že se Nejvyšší správní soud prvně případem²²⁸ věcně nezabýval, neboť jeho závěry a myšlenky by byly pro tuto práci určité přínosné a vnesly by to problematiku závislosti soudního exekutora na oprávněném a důsledků takového stavu více světla. Na základě popsanych skutečností však lze vyvodit závěr, že tento stav by mohl být porušením oné požadované nezávislosti soudního exekutora. Současně, projevy této situace nemusí nutně být kárným proviněním. Úkolem kárných senátů je pak zjistit, jak intenzivního excesu se soudní exekutor dopustil (ať už pod vlivem oprávněného či nikoliv). Je však očividné, jakým směrem se případná závislost na jednom účastníku řízení může projevit a že je více než vhodné, aby se exekutor takovému stavu snažil předejít. Současně taktéž zákonodárcem i Ústavním soudem vyslovená důležitost hospodářské nezávislosti exekutora na státu se ve světle předložených okolností nemusí jevit jako samospasitelná pro obraz exekutorského stavu v očích veřejnosti. Naopak, přínos, který takto nastavený systém měl podle původních úmyslů přinášet, je částečně zastíněn velkým množstvím rizik a profesně-eticky sporných situací.

²²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 2/2016 - 66; srov. také Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 10/2011-117. 2012.

²²⁸ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 2/2020 - 75.

Závěr

Profesní etika je tématem komplexním, které se dotýká mnoha vědních oborů a oblastí; kromě roviny právní, která je jistě pro velkou část právníků nejdůležitější, má také přesah do oblastí filosofie, sociologie a psychologie. Pro její hlubší pochopení a zdůvodnění její současné podoby nejen ve vztahu k soudním exekutorům, je nutné zaujmout postoj k určitým teoretickým východiskům a pojmům, které ji ovlivňují.

Prvním z nich je morálka jako jeden z hlavních regulátorů chování člověka ve společnosti. Vznikla pravděpodobně již před velmi dlouhou dobou jako soubor určitých pravidel, která společnost na jednotlivce klade a jejichž dodržování se od něj očekává. Neboť člověk je tvorem společenským, ale současně také svobodným. Dnes tedy působí jako nutné, aby chování jedince ve společnosti mělo určité hranice, aby člověk při vstupu do různých sociálních vztahů a interakcí věděl, co může od ostatních lidí očekávat a co se očekává od něj. Myšlenky některých autorů dokonce naznačují, že bez morálky by dnešní sociální instituce nemohly existovat, resp. by neplnily svoji úlohu. Podíváme-li se však zpět, morálka vznikala postupně z ustálených vzorců chování (zvyků), které byly ve společnosti opakovány. V průběhu historie také prošla množstvím proměn tak, jak se vyvíjela naše společnost a její potřeby. Patří mezi významné normativní systémy, avšak neměli bychom zapomínat i na její mezilidský charakter. Stávající i dřívější podobu morálky nám pomůže pochopit kritická a pozitivní morálka.

Na morálku je možné navázat vysvětlením toho, co je etika. Její původ můžeme sledovat do období antiky, kde se jí někteří významní myslitelé zabývali a položili tak její základy. Víme-li, co je morálka, můžeme etiku označit jako vědu o morálce a mravnosti, která nám může mj. poskytnout návody na to, jak bychom se měli v chovat v běžném životě vůči sobě navzájem (proto označení etiky jako praktické filosofie). Jako poslední pak do oblasti profesní etiky zasahuje právo jako další z významných regulátorů. Právo je také normativním systémem; za normativní systém můžeme považovat ustálený soubor pravidel lidského chování, přičemž naše společnost jich zná celou řadu, od již zmíněné morálky, přes normy náboženské po normativní systémy technického charakteru. Morálka a právo se vzájemně překrývají, žádný z nich však neobsáhl veškerou rozmanitost dnešního světa. Základní odlišnost mezi nimi je v jejich vynutitelnosti, resp. v sankcích, které jsou na základě nich uplatňovány. Zatímco morálka se opírá o mínění a tlak společnosti, právo má tu výsadu, že je uznáno, vytvářeno a vynucováno státem. Důležité však je, že by se právo a morálka měly navzájem doplňovat a nikoli si odporovat.

Profesní etika je také výrazně ovlivňována tím, jak chápeme profesí; a to buď obecně jako určitou skupinu lidí vykonávající různé činnosti, nebo jednotlivě jako jednotlivá povolání se svými

zvláštnostmi. Profese se od „běžných“ zaměstnání obvykle liší v několika oblastech: pro její výkon je vyžadováno odborné vzdělání nejčastěji získané prostřednictvím k tomu určených institucí, které bývá důležité právě pro intelektuální náročnost dané profese. Individuální autonomie vystihuje určitou svobodu, která je příslušníkům povolání při výkonu jejich činnosti dopřána, kolektivní autonomie se naopak projevuje určitým dohledem profesních organizací, které příslušníky daných profesí velmi často povinně sdružují, a které nad nimi mají ze své povahy určité pravomoci. K výkonu těchto pravomocí jsou profesní organizace zřízeny státem, od kterého svou existenci odvozují, ale na kterém jsou také do určité míry nezávislé. Důležitým aspektem profesí je také jejich etické rovina; člověk, který vykonává svoji profesi, by tuto činnost měl vykonávat v souladu se společenskými a etickými hodnotami tak, aby profese byla naší společnosti k dobru.

Úkolem profesní etiky ve vztahu k (právnickým) profesím je aplikovat obecné etické teorie a principy na konkrétní problémy, které mohou při výkonu daných profesí vznikat. Jelikož právní a etické (morální) normy nemusí vždy říkat to stejné, může mezi nimi někdy nastat rozpor. Obdobně může konflikt nastat při vyvažování hodnot a idejí, které se některý z normativních systémů snaží chránit, a které mohou být pro každý z těchto systémů různě významné. Znalost profesní etiky tedy může každému profesionálovi pomoci tyto situace řešit.

Deontologickou stránku profesní etiky pak ve velké míře vystihují etické kodexy, které jsou dnes mezi profesemi již hojně rozšířeny, ač jsou ve stávající podobě relativně novou záležitostí. Pomineme-li jejich historický vývoj, nabízí se otázka, zda jsou v současnosti přínosné, či nikoliv. Z citovaných myšlenek některých autorů bylo zjištěno, že se vyskytují argumenty pro i proti jejich existenci a významu. Po zvážení obou názorových stran je však zřejmé, že samotná existence kodexů není zajisté na škodu, a že rozhodně převažuje jejich pozitivní přínos, což bylo prokázáno taktéž uvedením některých jejich funkcí. Je však samozřejmě nutné vždy rozebrat konkrétní text kodexu a způsob, jakým je s ním nakládáno.

K samotné profesi soudních exekutorů a jejich profesní etice byla krátce shrnuta relevantní právní úprava, které se za posledních dvacet let opakovaně měnila. Vývojem prošla zejména skutková podstata kárných provinění (kárného deliktu a závažného kárného deliktu), a kárná pravomoc nad soudními exekutory, koncipienty a kandidáty. Krátce bylo taktéž zváženo, zda se profesní etice věnuje ze strany Exekutorské komory České republiky dostatečná pozornost a jakým způsobem je zakomponována do systému vzdělávání budoucích členů komory. Zmíněny byly taktéž zvláštnosti samotné profese, neboť ta má mezi ostatními právníckými povoláními určitá specifika týkající se soukromého postavení soudních exekutorů, kteří svou činnost vykonávají za účelem dosažení zisku, a současně, kdy jsou podle exekučního řádu jejich úkony považovány za úkony soudu. Je to právě toto specifické postavení soudních exekutorů, které může být a ve

skutečnosti i je zdrojem eticky problematických situací, které mohou ohrožovat především nezávislost a nestrannost soudních exekutorů. Není tedy divu, že je stávající úprava zdrojem kritiky. Zákonodárci vyzdvihované zvýšení efektivity a úspěšnosti vymáhání pohledávek a uvolnění rukou soudům pro nalézací řízení není v této práci nijak rozporováno a autor je považuje za jistě zcela zásadní a pro fungování justičního systému důležité. Že ale v podstatě dvojitá postavení soudních exekutorů vede k eticky problematickým situacím, nám ukazuje i následný rozbor judikatury kárných senátů Nejvyššího správního soudu. Potřeba generovat zisk může soudní exekutory v první řadě ekonomicky svázat s oprávněnými, jako jednou stranou exekučního řízení, kdy některé subjekty disponují velkým počtem exekučních řízení, a je pouze na nich, kterého soudního exekutora si zvolí. Na druhou stranu zdrojem těchto problematických situací může být i sám exekutor ve své osobě, kdy se například pokusí provázat exekutorský úřad s obchodní společností, ve které je společníkem či jejíž akcie vlastní. Ať už jsou tyto vazby obchodního nebo personálního charakteru, je na kárných senátech Nejvyššího správního soudu, aby zvážily, zda dosahují takové míry, aby byla nezávislost a nestrannost soudního exekutora ohrožena. Lze tedy říci, že za určitých okolností může soudní exekutor být v obchodní společnosti účasten, musí však velmi dbát toho, aby hodnoty chráněné etickým kodexem soudních exekutorů nebo exekučním řádem nebyly ohroženy.

Seznam použitých zkratk

EŘ, exekuční řád	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
EK	Etický kodex soudních exekutorů vydaný pod názvem Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže soudních exekutorů, stavovský předpis Exekutorské komory České republiky přijatý dne 28.02.2006
EK ČR, exekutorská komora	Exekutorská komora České republiky
PVV	Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky č. 2/2012 Věstníku ze dne 28. listopadu 2012, o výchově a vzdělávání
NSS	Nejvyšší správní soud

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- ANZENBACHER, Arno a Karel ŠPRUNK. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překladu 2., V nakl. Academia 1. vyd. Praha: Academia, 2001. ISBN 978-80-200-0917-3.
- ARISTOTELES a Antonín. KŘÍŽ. *Politika*. 2. vyd. Praha: Rezek, 1998. ISBN 978-80-86027-10-4.
- BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Codex, 1997. ISBN 978-80-85963-38-0.
- BOON, Andrew. *Lawyers' ethics and professional responsibility*. First edition. London, England: Zed Books, 2021. ISBN 978-1-5099-0182-1.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2021. ISBN 978-80-7380-838-9.
- HÁCHA, Emil et al. *Slovník veřejného práva československého, svazek I.* Brno: Polygrafia - Rudolf M. Rohrer, 1929.
- HAPLA, Martin, Tomáš FRIEDEL a kol. *Profesní etika právníků*. Brno: Nugis Finem Publishing, s.r.o., 2022. ISBN 978-80-7614-007-3.
- HART, H. L. A. *Právo, svoboda a morálka a jiné eseje*. Jan HORYCH, přel.. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2019. ISBN 978-80-87975-95-4.
- HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-104-5.
- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-624-1.
- HERZOGOVIÁ, Zuzana. *Policejní etika*. 1. vyd. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. ISBN 978-80-238-9984-9.
- HERZOGOVIÁ, Zuzana. *Základy filosofie a profesní etiky*. 3., upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 978-80-7251-013-9.
- HOBBS, Thomas et al. *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 2009. ISBN 978-80-7298-106-9.
- HOLBACH, Paul Henri Dietrich. *Společenský systém neboli Přirozené zásady morálky a politiky s kritickým pojednáním o vlivu vlády na mravy*. Nakladatelství Československé akademie věd, 1960.
- JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. ISBN 978-80-7254-329-8.
- JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesijná etika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-43-2.
- KASÍKOVÁ, Martina, ed. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář*. 1. vyd. Praha: Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony 97. ISBN 978-80-7179-582-7.

- KRSKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta (Vademecum profesijní etiky)*. Bratislava: IURA EDITION, spol. s.r.o., 2008. ISBN 978-80-8078-185-9.
- KRSKOVÁ, Alexandra. *Etika právního povolání*. 1. vyd. Bratislava: Vyd. Odd. Právníckej Fak. UK, 1994. Studia iuridica bratislavensia 4. ISBN 978-80-7160-065-7.
- KÜHDEL, Jan. *Vývoj olomouckých řemeslných cechů (do začátku 17. stol.)*. Olomouc: nákladem Městské rady hlav. města Olomouce, 1929.
- MOLITERNO, James E. *Ethics of the lawyer's work*. 2nd ed. St. Paul, MN: Thomson/West Pub. Co, 2003. American casebook series. ISBN 978-0-314-14438-6.
- NICOLSON, Donald. Mapping Professional Legal Ethics: The Form and Focus of the Codes, Legal Ethics. *Legal Ethics*. 2015, roč. 1, č. 1. ISSN 1757-8450.
- POSPÍŠIL, Leopold. *Etnologie práva*. Set Out., 1997. ISBN 80-902058-4-4.
- PRAŽÁK, Josef, František NOVOTNÝ a Josef SEDLÁČEK. *Latinsko-český slovník*. Praha: Česká grafická unie / Československá grafická unie, 1929.
- QUITT, Zdeněk a Pavel KUCHARSKÝ. *Česko-latinský slovník starověké a současné latiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-16903-1.
- SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři*. 3. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 978-80-86861-90-6.
- SKUCZYŃSKI, Paweł a Katarzyna POPOWICZ. *The status of legal ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013. Warsaw studies in philosophy and social sciences volume 1. ISBN 978-3-631-64133-0.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 4., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-564-4.
- SOBEK, Tomáš a kol. *Právní etika*. Vydání první. Praha: Leges, 2019. Edice Teoretik. ISBN 978-80-7502-333-9.
- ŠKULTÉTY, Peter, Petra ANDOROVÁ a Jozef TÓTH. *Správné právo hmotné. Všeobecná část*. Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2012. ISBN 978-80-89122-78-3.
- VYKLIČKÝ, Jan. Honor virtutis est praemium virtutis aneb Etika soudcovského jednání. *Soudce*, 2004. roč. 6, č. 11. ISSN 1211-5347.
- WEYR, František. *Základy filosofie právní*. Brno: A. Píša, 1920.
- WINTER, Zikmund. *Český průmysl a obchod v XVI. věku*. Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1913.
- Bible: český ekumenický překlad*. 21. (12. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-7545-009-8.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- BARAN, Pavel. *Axiologie* [online]. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Axiologie>

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky* [online]. Beck-online, 2018. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mjzhe3v6mk7mnqwwljrga&groupIndex=4&rowIndex=0&refSource=search>

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Přehled* [online]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/priloha_3_2021_01.pdf

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 1998 - 1999* [online]. 2001. Dostupné z: https://www.cak.cz/images/NEVEREJNE/BA_01_Z2.pdf

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Sbírka kárných rozhodnutí České advokátní komory 2002-2003, Souhrnné rejstříky ke kárným rozhodnutím České advokátní komory 1991-2003* [online]. 2004. Dostupné z: https://www.cak.cz/images/NEVEREJNE/Ba_04_Z1.pdf

ČESKÁ PIRÁTSKÁ STRANA. *Důvodová zpráva, zákon o exekučním řádu* [online]. Dostupné z: <https://exekuce.pirati.cz/assets/pdf/duvodova-zprava-navrhu-lepsich-exekuci.pdf>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Reakce Exekutorské komory ČR k údajně slabé kontrole soudních exekutorů* [online]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2253-reakce-exekutorske-komory-cr-k-udajne-slabe-kontrola-soudnich-exekutoru?w=>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Seznam všech aktivních exekutorů (aktuální k 01.03.2023)* [online]. Dostupné z: <https://ekcr.cz/seznam-exekutoru>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky č. 2/2012 Věstníku ze dne 28. listopadu 2012, o výchově a vzdělávání* [online]. 2012. Dostupné z: <https://ekcr.cz/admin/priloha//STAVOVSK%20P%20%98EDPIS%20-%20o%20v%20c%20bdchov%20a%20vzd%20c%20a%20v%20a%20l%20n%20c%20ad1389095130.pdf>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 23. 5. 2013, Kárný řád* [online]. 2013. Dostupné z: <https://ekcr.cz/admin/priloha//STAVOVSK%20P%20%98EDPIS%20-%20k%20a%20l%20n%20c%20bd%20c%20%99%20a%20d%20-%20SD.pdf>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Stavovský předpis Exekutorské komory České republiky ze dne 28. 2. 2006, Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže soudních exekutorů* [online]. 2006. Dostupné z: https://ekcr.cz/admin/priloha//pr_etik.pdf

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Vzdělávací plán 2023 - koncipienti* [online]. Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/exekutorsti-koncipienti/2992-vzdelavaci-plan-2023-koncipienti>

FREIDSON, Eliot. *Profession of medicine: a study of the sociology of applied knowledge* [online]. University of Chicago Press ed. Chicago: University of Chicago Press, 1988. ISBN 978-0-226-26228-4. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=G7vhOk_bYlSc&oi=fnd&pg=PR7&dq=Profession+of+medicine:+a+study+of+the+sociology+of+applied+knowledge&ots=LxnWu72XCz&sig=D0PHBfod4rnJqySH3UZfTAYpU_4&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true

- FRIEDEL, Tomáš. *Profesní etika soudců v České republice* [online]. 2012. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/41785/DPTX_2011_1__0_177356_0_117424.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- HAVELKOVÁ, Hana. *Etika* [online]. 2020. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Etika>
- HAVELKOVÁ, Hana. *Metaetika* [online]. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Metaetika>
- HAVELKOVÁ, Hana a Alena VODÁKOVÁ. *Morálka* [online]. 2020. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mor%C3%A1lka>
- KELLER, Jan a Jan VLÁČIL. *Instituce* [online]. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Instituce>
- MOOSE, Nancy J. Lawyer ethics code drafting in the twenty-first century. *Hofstra law review* [online]. 2002, roč. 2002, č. 30. ISSN 0091-4029. Dostupné z: <https://web-s-ebscohost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=603da9b5-4918-4680-af2a-3d385c3341b5%40redis>
- SUDA, Zdeněk. *Profese* [online]. 2018. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Profese>
- VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů* [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgayv6mjsgbpwi6q&rowIndex=0>
- VODÁKOVÁ, Alena. *Zvyk* [online]. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zvyk>
- WILKINSON, Margaret Ann, Christa WALKER a Peter MERCER. Do Codes of Ethics Actually Shape Legal Practice. *McGill Law Journal* [online]. 2000, č. 45. ISSN 0024-9041. Dostupné z: <https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?handle=hein.journals/mcgil45&id=657&collection=journals&index=>
- Hippokratova přísaha* [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hippokratova_p%C5%99%C3%ADsaha

3. Seznam použitých právních předpisů

Usnesení č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 183/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 7/2009 Sb.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Vyhláška č. 330/2001 Sb., Ministerstva spravedlnosti o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem.

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 372/04 ze dne 8. 8. 2005

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 13 Kse 23/2009-95 ze dne 13.12.2011.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 1/2017-126 ze dne 04.10.2017.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 2/2020-75 ze dne 10.06.2020.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 8/2011-128 ze dne 27.02.2012.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 14 Kse 10/2011-117 ze dne 31.07.2012.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 2/2016-66 ze dne 16.05.2017.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2013-48 ze dne 03.03.2014.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 4/2018-44 ze dne 12.11.2019.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 15 Kse 6/2010-54 ze dne 19.05.2011.

5. Seznam ostatních zdrojů

PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY. *Studijní plán magisterského studia pro studijní program M0421A220006 Právo a právní věda pro akademický rok 2022/2023 (HPRAVO2020)* [online]. Dostupné z:

https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/download/1_col_download_block/2022/09/2022-09-22-studijni-plan-hpravo2020-22-23.pdf

UNIVERZITA KARLOVA. *Studijní informační systém (verze jádra: 2422)*.

VACULÍK, Libor. *Exekutorská komora České republiky, e-mailová reakce na dotaz k výuce profesní etiky*. 2023.

Profesní etika soudních exekutorů České republiky

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je rozbor stávající úpravy profesní etiky soudních exekutorů se zaměřením na nezávislost a nestrannost exekutorů tak, jak jsou tyto požadavky stanoveny ve stavovských i právních předpisech. Profese soudních exekutorů je v poslední době terčem kritiky jak ze strany veřejnosti, tak ze strany části zákonodárců a odborné veřejnosti. Diplomová práce se proto zaměřuje na objasnění problematiky soudních exekutorů v širších souvislostech tak, aby bylo čtenáři zřejmé, jaká teoretická východiska profesní etiku soudních exekutorů ovlivňují.

První část práce je proto zaměřena na oblast morálky, etiky a práva. Tyto pojmy jsou propojené a vzájemně se ovlivňují. Současně výrazným způsobem ovlivňují téměř každého člena naší společnosti. Čtenář by tak měl být na základě této práce schopen mezi nimi rozlišit, znát jejich rozdíly a vzájemné spolupůsobení.

Druhá část práce se věnuje profesní etice a jejím východiskům, které jsou následně aplikovány při řešení rozličných etických problémů, jenž mohou při výkonu daných profesí vznikat. Pro celkové pochopení problematiky je objasněn pojem profese a specifika, kterými se vyznačuje a odlišuje. Kromě rozboru samotné profesní etiky a jejího vývoje je zde taktéž vloženo krátké zamyšlení nad významem profesní etiky pro profesionály ve snaze předložit některé argumenty pro to, proč by se v této problematice měli orientovat a disponovat alespoň základní mírou znalosti o ní. Rozebrány jsou taktéž etické kodexy, které jsou významným pramenem norem profesní etiky; předneseny jsou argumenty pro i proti jejich existenci, jejich funkce a vznik.

Poslední část práce se pak věnuje samotným profesním exekutorům. Zhodnocena je stávající právní úprava a stručně i její vývoj, a dále pak specifika samotné profese soudních exekutorů; tyto zvláštnosti totiž mohou být zdrojem rozličných právních a etických dilemat. Dále jsou rozebrána některá vybraná ustanovení stavovských předpisů Exekutorské komory České republiky, ve vazbě na právní úpravu a s důrazem na vzdělávání, důstojnost soudních exekutorů jako stavu a jejich požadovanou nezávislost a nestrannost. Na poslední dvě zmíněné oblasti je pak zaměřena analýza dostupné judikatury kárných senátů Nejvyššího správního soudu, jejímž cílem je provedení dílčích závěrů o tom, jak postavení soudních exekutorů může jejich nezávislost a nestrannost ohrožovat, případně, v jakých mantinelech by se soudní exekutor měl pohybovat a čemu by se měl naopak vyvarovat.

Klíčová slova: profesní etika, soudní exekutor, nezávislost, nestrannost

Professional Ethics of Distrainers in the Czech Republic

Abstract

The aim of this Master degree thesis is the analysis of the current regulation of the professional ethics of distrainers with a focus on the independence and impartiality as these requirements are established in the status and legal regulations. The profession of distrainers has recently been the target of criticism both from the public and from some legislators and the professional public. The Master degree thesis therefore focuses on clarifying the issue of distrainers in a broader context, so that it is clear to the reader what theoretical starting points influence the professional ethics of distrainers.

The first part of the thesis is focused on the area of morality, ethics and law. These concepts are interconnected and influence each other. At the same time, they significantly influence almost every member of our society. Based on this work, the reader should be able to distinguish between them, know their differences and mutual interaction.

The second part of the thesis is devoted to professional ethics and its starting points, which are subsequently applied in solving various ethical problems that may arise in the performance of the given professions. For an overall understanding of the issue, the concept of profession and the specifics by which it is characterized and distinguished are clarified. In addition to the analysis of professional ethics itself and its development, there is also a brief reflection on the importance of professional ethics for professionals in an attempt to present some arguments for why they should orient themselves in this issue and have at least a basic level of knowledge about it. Ethical codes are also discussed, which are an important sources of professional ethics standards; arguments for and against their existence, their functions and origin are presented.

The last part of the thesis is devoted to the distrainers themselves. The current legislation and briefly its development are evaluated, as well as the specifics of this profession; these peculiarities can be the source of various legal and ethical dilemmas. Next, some selected provisions of the status regulations of the Distrainer's Chamber of the Czech Republic are discussed, in relation to legal regulation and with an emphasis on education, the dignity of distrainers as a status and their required independence and impartiality. The analysis of the available jurisprudence of the disciplinary chambers of the Supreme Administrative Court is then focused on the last two mentioned areas, the aim of which is to draw partial conclusions about how the position of distrainers can threaten their independence and impartiality, or possibly, in which guardrails the distrainer should operate and what on the contrary should be avoided.

Klíčová slova: professional ethics, Distrainer, independence, impartiality